

Romano Vodi

romská duše

číslo 09	září 2006 cena výtisku 20 Kč
--------------------	------------------------------------

Sendreiovci

**Sendreiovci
na TV Markíza**

**O sterilizaci
před výborem OSN**

Fotbalista z Pardubic

Romano Vodi

Literární cena Mileny Hübschmannové

Občanské sdružení Romea vyhlašuje soutěž literárních příspěvků v romštině. Za nejlepší z nich se bude každoročně udělovat Literární cena Mileny Hübschmannové.

**Máte zájem přihlásit se a zkusit štěstí?
Pak neváhejte!**

1. Pošlete nám nejpozději do 18. října 2006 svoji povídku, prózu, báseň v rozsahu minimálně dvou a maximálně patnácti normostránek. Podmínkou je, že musí být v romštině a k ní přiložita volný překlad v češtině nebo slovenštině. Hodnotit se bude ovšem pouze romská verze!

2. Všechny příspěvky musí být napsány na stroji nebo počítači a odeslány poštou na adresu o. s. Romea, Žitná 49, Praha 1, PSČ: 110 00 a to tak, aby přišly skutečně nejpozději 18. října 2006 (neplatí tedy ty, které odešlete až 18. října!).

3. Na obálku připište heslo „Literární cena“.

4. Připojte velmi stručný životopis a zdůrazněte v něm, zda vám již někdy byly někde publikovány části vaší tvorby či nikoliv.

Podpora Romů v Praze v oblasti vzdělávání a zaměstnávání

Internetové stránky věnované projektu na pomoc

pražským Romům

<http://www.equal.romea.cz>

novinky, aktivity, kalendář akcí, monitoring

**PŘIJĎTE DO NAŠEHO
NOVÉHO INTERNETOVÉHO CENTRA!**

**INTERNET
ZDARMA!**

iCENTRUM

internetové a vzdělávací centrum

OTEVŘENO:

Po-Pá 10.00-18.00

ICQ, SKYPE, WORD, EXCEL

ADRESA

Moravská 43,
120 00 Praha 2

tel.: 222 520 947

e-mail: icentrum@romea.cz

<http://www.icentrum.romea.cz>

SLUŽBY

- Internet zdarma
- tisk
- kopírování
- skenování

PRODEJ

- CD s romskou hudbou
- knihy a časopisy s romskou tematikou

Str. 1: obsah, editorial

Str. 2–3: události

- Přibývá Romů, kteří končí v chudinských ghettech
- Ostravský soud zamítl žalobu Romů, kteří nebyli vpuštěni do klubu
- O ostravské Romě, kteří se měli vystěhovat na ulici, se postará radnice

Str. 4–5: ptáme se za vás

- Mgr. Kateřina Pospíšilová z ministerstva vnitra
- Jozsef Ravasz, iniciátor a realizátor stavby pomníku obětem romského holocaustu

Str. 6–7: reportáž měsíce

Jak se žije na Slovensku

Skupina studentů romistiky se vydala na východní Slovensko zjistit, jak se tam žije romským rodinám. Pro mladé studenty z velkých měst to bylo náročné, ale na druhé straně možná ani neočekávali, že i tam lidé žijí celkem spokojeně.

Str. 8–9: komentovaná událost, anketa, diskuse

První zvonění

Romské děti obvykle vstupují do prvních tříd základních škol se zcela jinými pocity než jejich noví spolužáci. Není to však v nich – česká škola na ně není bohužel vůbec připravená.

Str. 10–12: rozhovor

Svobodně se rozhodnout

Rozhovor s Elenou Gorolovou, která ve svých jednadeceti letech podstoupila vynucenou sterilizaci a dnes bojuje za práva stejně postižených žen, doprovázejí články o sterilizaci a prosazování práv žen na svobodné rozhodování o počtu svých dětí.

Str. 13: komentář

Osvětimská tragédie očima dneška

Srpen mají v oblíbené nejen školáci, a v této době prázdnin a dovolených si jen málokdo uvědomí, že na konci 2. světové války bylo právě na začátku srpna zavražděno posledních tři tisíce Romů v koncentračním táboře Osvětim II-Brzezince.

Str. 14: zprávy ze světa

- 100 000 bulharských Romů do Rakouska?
- Romové vs. maďarská média
- Starosta Sofie se zastal Romů
- Připomenutí romského holocaustu

Str. 15–17: pod povrchem

Sendreiovci

Ve slovenské televizi Markíza běží velmi úspěšná seriálová show o romské rodině Sendreiovci. Tomáš Holubovi se podařilo promluvit si o natáčení a o mnohém dalším s jejími hlavními představiteli a s tvůrci pořadu.

Str. 18: sport

Útočení mám v krvi

Osmadvacetiletý Josef Balog z Pardubic hraje fotbal od osmi let. Jako většina fotbalistů sní o zahraničním angažmá, nejlépe ve Francii, protože jeho oblíbený tým Olympic Lyon působí právě tam.

Str. 19: našima očima

„Libová kérka, ne?“

V rubrice pro mladé čtenáře se tentokrát věnujeme tématu tetování. Dozvíte se, co si o něm myslí žáci a studenti pražských škol, pravidelný návštěvník tetovacího salonu Michal Kepka a dermatoložka MUDr. Dana Konopásková.

Str. 20: putování za romskou duší

Černý anděl

V dnešním putování vám představíme Dezidera Godlu, člena dnes už neexistující skupiny Black Angels, člověka, který si vydělával modelingem a nafotografoval například módní katalog pro značku Levi's.

Str. 21: hudební recenze

Kale se opřeli sami o sebe.

Posluchači mají skupinu Kale spojenou především se zpěvačkou Věrou Blou. Po jejím odchodu však Kale nezanklidi, ba naopak vydali samostatnou desku. Podle recenzenta ladí hlasy členů skupiny téměř beatlesovsky.

Str. 22: romské osobnosti

Pronásledování Romů v Rumunsku (1940–1945)

Rumunsko, země s nejpočetnější romskou komunitou v Evropě, si sice za 2. světové války zachovalo samostatnost, ale vystupovalo jako spojenec nacistického Německa. Není divu, že podobně jako Německo pronásledovalo své obyvatele z rasových důvodů.

Str. 23: romské dějiny v datech

Data z období 1618–1740 (2. část)

V minulém čísle jsme neobsáhli celé období, a tak dnes přinášíme druhou polovinu dat z této vůči Romům velmi kruté doby, během níž se ale také objevilo například první výtvarné zpracování romské rodiny.

Str. 24–25: kulturní střípky

- Ponořte se do krásy starých pohlednic
- Gipsyho další deska brzy na světě
- V Plzni se rodí nový festival
- Svět očima obětí nedobrovolné sterilizace

Titulní obálka: archiv TV Markíza

Zadní obálka: Jiří ARBE Miňovský

Milí čtenáři,

školní rok opět začal a s ním povinnosti žákům, studentům, také dětem, které do školních lavic usedly úplně poprvé. Takový den patří opravdu k těm velmi zásadním. Pamatuji si dodnes střípky ze dne, kdy vedla maminka poprvé do školy mě. Měla jsem takovou barevnou pelerínku, v níž převládala bílá, červená a žlutá. Stejnou měla i moje mladší, dnes třicetiletá sestra Inka. V šatně mi maminka pomáhala s přezutím do nějakých těch bačkůrek určených pro školní chodbu. Právě když byla skloněná a

nazouvala mi jednu na pravou nohu, přišel pan ředitel Chodníček (dnes již bohužel nežije) a řekl: „Jen ji nechte, to přece zvládne sama.“ Čtila jsem se přistýžena při něčem téměř špatném. Nechtěla jsem budit první den dojem, že nezvládnou tak banální věc. Pociť, který určitě mělo i letos spousty prvňáčků. Nezklamat rodiče, učitele, ředitele, babičky i tetičky. Moje neteř se dokonce posadila úplně sama do lavice. Rozmlouvala jsem ji to a radila ji, aby zvolila třeba místo vedle jejího vietnamského nebo řeckého spolužáka nebo blondýnky Klárky. Ona opáčila, že nechce rušit a s někým se strkat. Po pár dnech ve škole se atmosféra uvolnila a neteř teď sedí s blondýnkou Zuzkou. Doufám, že se ve škole bude líbit nejen jí, ale všem prvňáčkům, protože vzdělání patří mezi neklíčovější a určuje nám, jak se nám i našim dětem bude dařit v dospělosti, jaký společenský statut si vydobudeme. Takže ještě jednou: hodně štěstí, ať se vašim dětem, vnoučkům, sourozencům nebo neteřím a synovcům ve škole líbí, a nejen ten první den. Ať potkávají jen velmi erudované pedagogy, kterým je jasné, jak výrazným způsobem mohou prostředí, atmosféra a přístup ovlivnit vztah každého z nás k jakékoliv vzdělávací instituci. A právě z tohoto důvodu část tohoto čísla věnujeme tématu školství. Další obsah vlastně také souvisí s motivací získat lepší kvalifikaci a šanci později se uplatnit na trhu práce. V mediálním kursu, který organizujeme a který běží již tři čtvrtě roku, máme šestnáct takových lidí prahnoucích po žurnalistických dovednostech. O tom, že si nevedou vůbec zle, se můžete přesvědčit sami. Připravili totiž řadu materiálů uvnitř Romano vodičtne velkého materiálu o Sendreiových, rodině, která se stala dokonce hlavním tahákem jedné docu-soap žánrové relace. Tomáš Holub si s ním dal hodně práce, stejně jako Martin Grinvalský, Růžena Godlová a Vojtěch Lalk. Ti všichni se moc snažili a já jim děkuji. Pana ředitele Chodníčka jsem vůbec nezminila náhodou. Patřil k pedagogům, kteří to se svými žáky a studenty uměli. Mezi ty, na které se ještě dlouho vzpomíná. Taková byla, bohužel musím již použít tento čas, také Zdeňka Jařabová, vedoucí Projektu romského vzdělávání na PF UP Olomouc. Velmi moudrá žena, její přístup patřil vždy k těm excelentním, pozitivním a následovánímhodným. Bohužel podlehl po dlouhém boji s nemocí. K Romům měla blízko a věděla o nich mnohé. Vždy jim dala šanci a věřila, že i majoritní společnost se má o nás co učit. Budeme si to pamatovat a na paní Jařabovou myslet s úctou, kterou si zasloužila.

Mi del o Del lake lokhi phuv.

Jarmila Balážová

Krátce:

Brno/Budapešť,
4. 9. 2006

Výbor OSN pro odstranění všech forem diskriminace žen (CEDAW) vyzývá vládu ČR k okamžitému ukončení protiprávních sterilizací, ke změně právní úpravy a k odškodnění obětí této praxe. Ve své závěrečné zprávě Výbor CEDAW v několika oblastech českou vládu pochválil za její úsilí ukončit diskriminaci žen v ČR; v jiných oblastech však Výbor vyjádřil hluboké znepokojení nad současnou praxí. Jedním z příkladů neuspokojivého postavení žen v ČR je problematika protiprávních sterilizací žen, kde převážná většina obětí je romského původu.

Broumov/Hradec Králové,
2. 9. 2006

Volební desatero, které zveřejnili lidé z kandidátky Nezávislí kandidáti za Volbu pro město (VPM) v Broumově na Náchodsku, ostře mluví proti romské menšině ve městě. Voličům například slibují, že radikálně zatočí s parazitováním sociálně nepříspěšných občanů na sociálních dávkách, kandidáti také chtějí zabránit přílivu slovenských Romů do Broumova, jakým způsobem, však zatím netuší.

Zlín,
30. 8. 2006

Rozsáhlý požár zachvátil střechu pavlačového domu v centru Vsetína, který obývají zejména romští nájemníci. Hasiči z budovy evakuovali na 300 osob.

Praha,
29. 8. 2006

Občanské sdružení Athinagnoi pořádá v rámci projektu Romaverzitas kursy anglického jazyka, počítačové kursy pro začátečníky i pokročilé.

Budapešť,
25. 8. 2006

Romové jsou v maďarských médiích zastoupeni nedostatečně, řekl v diskusi na téma romská integrace a média šéfredaktor romského televizního programu. „Média v Maďarsku nepomáhají zlepšit životní úroveň Romů nebo vůči nim odstranit předsudky,“ řekl Janos Daroczi.

Most,
25. 8. 2006

Zvýšený zájem rodičů o umístění svých dětí do dvou přípravných tříd v základní škole v sídlišti Chanov zaznamenal mostecký magistrát. Radní proto povolili výjimku, od září bude navštěvovat každou třídu 18 místo předepsaných 15 chlapců a dívek.

O ostravské Romy, kteří se měli vystěhovat na ulici, se postará radnice

Ostrava, 22. 8. 2006

Slezská Ostrava se postará o platící nájemníky, kteří měli být vystěhováni na ulici. Vyplynulo to ze schůzky u náměstka primátora Zbyňka Pražáka ohledně problematiky neproduktování smluv lidem, jejichž domy prodala radnice Městského úřadu Slezská Ostrava společnosti Trimex majetková. Jednání se zúčastnili představitelé Magistrátu města Ostravy, Městského úřadu Slezská Ostrava, společnosti Trimex majetková, o. s. Vzájemné soužití a zástupci obyvatel, kterých se tato problematika týká. „Jednání dospělo k závěru, že Slezská Ostrava se o platící nájemníky postará – najde náhradní bydlení, bude se snažit získat finanční prostředky na opravy neobyvatelných bytů, které opraví a dá těmto lidem k dispozici. Trimex majetková přislíbila, že nájemníky s ukončením nájemního poměru po uplynutí doby nebude vystěhovávat a nebude podávat žaloby k soudu s návrhy na vyklizení do doby, než Slezská Ostrava najde přijatelné náhradní bydlení. Tudíž nikdo nepříjde a nevystěhuje rodiny na ulici. V současné době se vyčkává, jak rychle bude Slezská Ostrava schopná reagovat a lidem nabízet přijatelné bydlení,“ sdělila ředitelka úseku sociálních služeb o. s. Vzájemné soužití Lucie Masná časopisu Romano vodí. Městský obvod Slezská Ostrava udržoval platební kázeň sociálně slabých v těchto domech uzavíráním nájemních smluv na dobu určitou. Pokud nájemníci řádně platili, byla jim smlouva prodloužena na další rok. Trimex majetková se ale rozhodla neproduktovat nájemní smlouvy na dobu určitou. A tak se měly rodiny neprodleně vystěhovat bez jakékoli náhrady.

Foto: archiv o. s. Vzájemné soužití

Rasový útok na mladého Roma v Belgii

Tienen (Belgie), 29. 8. 2006

V belgickém městě Tienen byl z rasových důvodů napaden 18-letý Rom slovenského původu. Napadený Peter D. utrpěl vážná zranění a je hospitalizován v jedné z belgických nemocnic. Policie v Leuvenu zadržela tři mladíky ve věku 16–20 let a obvinila je z rasově motivovaného útoku na dva Romy v Tienenu. Ve výpovědích tří zadržených jsou rozpory. Útočníků bylo minimálně pět. Oběti romského původu byly napadeny skupinou skinheadů, proto si belgická veřejnost a média myslí, že se jednalo o rasově motivovaný útok. Tyden po útoku se před nemocnicí, kde leží vážně zraněný osmnáctiletý slovenský Rom, konala demonstrace proti rasismu. „Vyzýváme všechny Romy i Neromy, aby přišli do Tienenu demonstrovat solidaritu a jasně ukázat, že rasismus nebude nikdy tolerován,“ vyzval před demonstrací Romy Wolf Bruggen, prezident belgické romské organizace Opré Roma. V Belgii žije více než 3000 Slováků. K rasovým útokům na ně dochází výjimečně.

zdroj Wolf Bruggen

Nabídka metodických dílen pro pedagogy

Praha, 29. 8. 2006

Občanské sdružení Athinagnoi připravilo projekt „Výukových záložek a skládaček Jak na to“, jejichž prostřednictvím chce napomáhat práci pedagogů na základních školách v hodinách multikulturního vzdělávání. Projekt nabízí jednoduchý a účelný metodický klíč k práci s informacemi o národnostních menšinách žijících v ČR. Metodika je založena na tvorbě didaktických a praktických pomůcek ve formě záložek a skládaček. Jednoduchou a zajímavou metodiku, kterou si pedagogové osvojí na workshopech, mohou použít při výuce o dalších etnických menšinách žijících v ČR. Pedagogům se budou věnovat zkušenosti lektorů s dlouholetou praxí. Záložky a skládačky jsou originálním řešením formy výukových materiálů.

Za brutální napadení Romů pouze tři roky

Olomouc, 31. 8. 2006

Za brutální napadení romského páru v Jeseníku si třiačtyřicetiletý Martin Jaš odpývá ve vězení tři roky. Rozhodl o tom krajský odvolací soud v Olomouci. Jesenický okresní soud původně Jašovi uložil souhrnný trest ve výši 4,5 roku vězení. Podle soudu však v tomto případě nelze souhrnný trest ukládat. „Byl zde nezákonně uložen souhrnný trest. K trestu tři let mu byl připočten předchozí trest za těžkou újmu na zdraví a výtržnictví, který jsme mu museli odečíst. Jinou možnost jsme neměli. Byť bychom to rádi udělali, přísnější trest uložit nemůžeme. Musíme respektovat zákon,“ uvedl po vynesení rozsudku předseda senátu Jindřich Bayer. Útoku na romský pár se před třemi lety účastnili s Jašem také další dva mladíci. Oba již soud potrestal dříve.

Podle obžaloby trojice násilníků v červnu 2003 vnikla do bytu Romů pod záminkou, že jsou policisté. Těhotnou ženu zasáhli dlažební kostkou do oka a muže pořežali. Případem zbylých dvou mladíků se soud zabýval již v červnu. Stiskalovi uložil tříletý podmíněný trest a Blazemu tři roky a tři měsíce do věznice s ostrahou. Oběma mladíkům Okresní soud v Jeseníku původně uložil vyšší tresty. V případě Stiskaly krajský soud přihlédl k tomu, že mladík má dosud čistý trestní rejstřík. Trest mu byl podmíněně odložen na dobu čtyř let za vyslovení dohledu. Zmocněnkyně poškozených Romů Zdeňka Poláková s rozsudkem krajského soudu v případě Jašových kompliců ani samotného Jaše spokojena nebyla.

Ostravský soud zamítl žalobu Romů, kteří nebyli vpuštěni do klubu

Ostrava, 5. 9. 2006

Ostravský krajský soud zamítl žalobu tří ostravských Romů, kteří požadovali po provozovateli klubu Helax ve Stodolní ulici omluvu a finanční odškodnění 30 000 korun, že nebyli do podniku vpuštěni. Podle soudu se neprokázalo, že by ochranka klubu mladíky diskriminovala kvůli barvě

jejich pleti. Právní zástupce Romů předpokládá, že se odvolá. „Důkazy jsou na hraně. Podle nás odvolání za to stojí,“ řekl po procesu novinářům. Incident se odehrál v rámci testů, které v Ostravě v březnu 2004 prováděly občanské sdružení Vzájemné soužití a Poradna pro občanství, občanská a lidská práva. Mladíci v březnu 2004 navštívili klub Helax. Do tanečního sálu je členové ochranky ale nepustili. O několik minut později na diskotéku bez problémů přišli pracovníci sdružení a poradny s novináři. Podle žalobců jde o projev diskriminace. Provozovatel podniku se bránil tím, že si Romové nechťeli v šatně odložit bundy a ochranka je v tom případě podle provozního řádu ani nemohla dál pustit.

Přibývá Romů, kteří končí v chudinských ghettech

Foto: Lenka Kučerová

Praha, 6. 9. 2006

V Česku přibývá Romů, kteří končívají v chudinských domech či čtvrtích. Rovněž se zvyšuje počet těchto míst vyloučených ze společnosti. Vyplývá to z analýzy ve více než třech stovkách těchto romských lokalit, kde podle odhadů žije až 80 000 lidí. V některých místech může být bez práce až 90 či 100 procent dospělých obyvatel. Výsledky analýzy novinářům představili její autoři a zástupci ministerstva práce.

Sociologický výzkum si nechalo vypracovat právě ministerstvo. Je to vůbec první podrobnější analýza situace v romských lokalitách. Výsledky mají přispět ke zlepšení situace Romů, k jejich začlenění do společnosti a k získání peněz z Evropského sociálního fondu na příslušné projekty. Podle výzkumu neexistuje koncepce, která by se na boj se sociálním vyloučením zaměřovala. Fungují jen jednotlivé nepropojené projekty. Autoři navíc vidí silný rozpor mezi zájmem státu a přístupem obcí. Zatímco stát tvrdí, že chce Romy integrovat, obce se jich snaží zbavovat a odsouvají je do chudinských lokalit.

Krátce:

**Olomouc,
23. 8. 2006**

Prostějovská radnice začala budovat na periferii města nové přístřešky pro lidi bez domova. Celkem 16 unimobuněk vyroste v Určické ulici, kde již nyní žijí v bytech pro neplatící převážně Romové a naproti nim bezdomovci. Odborníci tento krok města kritizují. Tvrdí, že radnice buduje nové ghetto.

**Hrádek nad Nisou,
23. 8. 2006**

Město Hrádek nad Nisou muselo uzavřít na svých webových stránkách otevřené diskusní fórum. Důvodem bylo asi 30 příspěvků hanobících Romy, které se tam opakovaně objevovaly. Hrádecký starosta Martin Půta podal na policii trestní oznámení na neznámého pachatele.

**Hodonín u Kunštátu,
21. 8. 2006**

Několik desítek lidí uctilo památku obětí holocaustu v místě bývalého protektorátního tzv. cikánského tábora v Hodoníně u Kunštátu. Na místě se sešli jak představitelé celostátních institucí, tak i občané. Pietní vzpomínku uvedla mše u kapličky na návsi v Hodoníně, kterou sloužil romský pravoslavný kněz David Dudáš.

**Ondřejovice na Jesenicku,
14. 8. 2006**

Několik mužů se v neděli v noci v Ondřejovicích u Zlatých Hor na Jesenicku snažilo vniknout do domu, kde bydlí šest romských rodin. Do objektu se jim nepodařilo dostat, ale rozbili okna u aut, která stála před domem.

**Lysá nad Labem,
12. 8. 2006**

Rekordní počet návštěvníků zavítal na šestý ročník romského festivalu v Lysé nad Labem na Nymbursku. Příznivcům romské hudby se zde představilo 18 kapel z celé České republiky, zahrát přijeli i zahraniční hosté.

**Olomouc,
12. 8. 2006**

Provozovatelé internetového portálu Přerovské noviny odmítají kritiku místní radnice, která jim hrozí žalobou kvůli článkům o Romech s údajně rasovým podtextem. Magistrát tak učinil proto, že provozovatelé portálu nechali návštěvníkům svých stránek volnou ruku a v rubrice „přerovský bulvár“ zveřejnili nelichotivé a vulgární příspěvky o Romech.

Praha, 8. 8. 2006,

Představitelé Romské demokratické sociální strany (RDSS) vyzvali Romy, aby šli na podzim ke komunálním i senátním volbám. Ústřední výbor RDSS již v dubnu rozhodl o tom, že se strana obou podzimních voleb zúčastní.

Minirozhovor s Kateřinou Pospíšilovou

Nábor příslušníků národnostních menšin má ukázat, že je zcela normální pracovat ve státní správě. V minulých dnech jsme obdrželi zprávu z Ministerstva vnitra ČR (MV), že MV bude pracovat na začlenění Romů, Vietnamců a dalších minorit do řad svých zaměstnanců. Na toto téma jsme si připravili několik otázek pro **Mgr. Kateřinu Pospíšilovou**, která pracuje na odboru bezpečnosti politiky ministerstva vnitra.

Proč se MV bude snažit o zapojení Romů a Vietnamců do řad policie?

Důvodů je hned několik. Pro Policii ČR je přijímání příslušníků menšin výhodné, významně zvyšuje její kredit a obohacuje firemní kulturu. Policie chce být moderní firmou, oproštěnou od předsudků, která je otevřená přijímání příslušníků menšin. Se zvyšujícím se počtem policistů z řad menšin také stoupá důvěra menšin v policii. Pro příslušníky menšin je policista z řad menšin důkazem, že Policie ČR je atraktivním zaměstnavatelem, který je otevřený všem kvalifikovaným uchazečům, a že je možné a dostupné stát se zaměstnancem státní správy. Pro celou společnost je policista z řad minorit signálem, že je normální a přirozené, aby byli ve státní správě a policii zastoupeni i reprezentanti menšin.

Jakými prostředky chce MV do řad policie začlenit tyto minority? A jak dlouho bude kampaň či nábor trvat?

Pro letošní rok připravujeme informativní kampaň. Hlavním cílem kampaně je informovat, probudit zájem a navázat kontakt s potenciálními uchazeči o práci u policie z řad menšin. Informování bude probíhat prostřednictvím propagačních materiálů (letáků, plakátů a informačních brožurek o podmínkách přijetí k policii), které budou distribuovány cílovým skupinám. V průběhu informační kampaně budou případní zájemci zváni na policejní akce pro veřejnost (tzv. dny s policií) a zároveň odkazováni na informační střediska policie. Důležité je, že uchazeči, kteří projeví zájem o práci u policie, projdou standardním přijímacím řízením jako každý jiný uchazeč a musejí také splnit stejné podmínky, tj. především mít alespoň střední školu s maturitou, české občanství, trestní bezúhonnost, dobrou fyzickou a psychickou odolnost.

Jaké kroky MV učinilo v minulosti pro zlepšení komunikace policistů s příslušníky menšin a která země byla tím pozitivním modelem?

Této problematice se MV a policie věnují už od roku 2003, kdy byla schválena Národní strategie pro práci Policie ČR ve vztahu k národnostním a etnickým menšinám. V uplynulých třech letech tedy Policie ČR ověřovala nové mechanismy policejní práce s menšinami v několika pilotních lokalitách a od roku 2005 je zavedla systémově. Ve všech policejních krajích vznikly funkce styčných důstojníků pro menšiny a rozšiřuje se mechanismus asistenta Policie ČR. Styčný důstojník je policistou specializovaným na problematiku menšin, který působí jako zprostředkovatel kontaktu a komunikace mezi menšinami a Policií ČR. Asistuje také při řešení případných konfliktů a závažných deliktů a nabízí členům menšin pomoc při řešení konkrétních problémů. Policejní asistence je terénní službou, která usnadňuje obyvatelům sociálně vyloučených lokalit, obývaných převážně menšinovou populací, kontakt a komunikaci s policií. Klienty asistentů policie jsou především oběti a svědci latentní kriminality (lichvy, kuplířství, distribuce drog, obchodu s lidmi, kriminality mládeže atd.), ale i policisté, kteří využívají jejich znalost prostředí. V současné době využívají asistenty policie tři okresní ředitelství Policie ČR: Ostrava, Cheb a Ústí nad Labem, v dalších lokalitách se projekt připravuje (Brno, Most). Dalšími projekty zaměřené na prevenci kriminality mezi příslušníky menšin jsou např. projekt Společný svět severomoravské krajské správy či projekt Stavění mostu ve Strakonici. Kromě těchto praktických opatření se Policie ČR soustřeďuje také na vzdělávání policistů v problematice práce s menšinami. Speciální kurzy jsou pořádány v regionech s vyšším populačním zastoupením

Mgr. Kateřina Pospíšilová

příslušníků menšin. Prioritou pro následující dva roky bude vzdělávání policejního managementu. MV ČR a Policie ČR také chystají intenzivnější nábor příslušníků menšin k Policii ČR, financují výzkumy zaměřené na mapování kriminality zasahující menšinové komunity a usilují o kvalitní spolupráci s nevládním sektorem. Bylo by určité skvělé vidat mezi policisty Romy, Vietnamce a další menšinové příslušníky, ale otázkou zůstává, jestli tomu tak bude i doopravdy. Faktem je, že mezi Romy není zrovna vysoký počet lidí, kteří splňují podmínky pro přijetí k policii, mezi něž například patří potřeba středoškolského vzdělání. Bohužel také většina Romů nemá zájem zrovna o práci u policie, možná je to dáno tím, že s ní Romové nemají dobré zkušenosti. Doufáme tedy do budoucna, že možná někdy dostaneme pokutu od Vietnamce nebo nám Rom nechá odtáhnout automobil, tak jak to je běžné v některých jiných zemích.

Kateřina Pospíšilová

na odboru bezpečnosti politiky MV pracuje od roku 2003. Věnuje se problematice policejní práce ve vztahu k menšinám. Její hlavní pracovní náplní je připravovat a aktualizovat dokument „Strategie policejní práce ve vztahu k menšinám“ a koordinovat plnění úkolů, které z tohoto dokumentu pro ministerstvo a policii vyplývají. Organizačně a metodicky podporuje projekty zaměřené na prevenci menšinami (Asistent Policie ČR pro práci v sociálně vyloučených lokalitách).

Minirozhovor s Józsefem Ravaszem

Čtvrtého srpna byl v Dunajské Středě na jihozápadním Slovensku odhalen celoslovenský památník obětem romského holocaustu. Stalo se tak po více než šedesáti letech od doby jejich utrpení. Slavnostního ceremoniálu se zúčastnili i nejvyšší představitelé vlády – premiér Róbert Fico, vedoucí kanceláře prezidenta SR Milan Čič, ministryně práce, sociálních věcí a rodiny Viera Tomanová a další. Tuto významnou událost přijela uctít i evropská poslankyně romského původu Viktorie Mohácsi z Maďarska. S iniciátorem a realizátorem vybudování památníku romského holocaustu **Józsefem Ravaszem** přinášíme rozhovor:

Jak dlouho vám trvalo, než jste zrealizoval myšlenku vybudování celoslovenského památníku romského holocaustu?

Romskému holocaustu se intenzivněji věnuji od roku 1999, kdy jsme dělali s nadací Milana Šimečky fotografickou výstavu v Kežmarku. Jinak mi zrealizování myšlenky vybudování celoslovenského památníku trvalo dva roky. Nechtěli jsme nikoho urazit tím, že nainstalujeme pouze nějaké tabulky na okraji města či nějaké lokality. Díky bohu nám Městský úřad v Dunajské Středě poskytl pozemek v centru města. A tak to všechno začalo. Kdo se v této oblasti pohybuje, ví, o čem mluvím. První pomník tohoto typu je v Dunajské Středě proto, že město Dunajská Streda je město tolerance, kde žije mnoho menšin vedle Romů, Židů, Maďarů a v menším množství i Vietnamci.

Byla vůbec nějaká překážka pro postavení a odhalení památníku?

Vůbec. ...žádná překážka se nevyskytla, samozřejmě, že je potřeba za to bojovat. Ti, kteří chtějí něco podobného zrealizovat, určitě vědí, že musí získat finanční prostředky, takže napsat projekt, který získá grant. Taktéž získat pozemek. Podle mě tento typ pomníku by měl být vždy v centru města a ne někde jinde, například na hřbitově nebo za městem. Síla vybudovat romský památník se ve mně rvala, jelikož i má rodina se musela skrývat, nebo dokonce utíkat, někteří byli odvezeni do koncentračního tábora v Dachau.

Jak se daří prosazovat odškodnění obětí romského holocaustu na Slovensku?

Odškodňuje se již dlouho. Musím ale přiznat, že lidé z mého okolí nejsou z toho moc nadšení. Odškodňování Romů, které má na starosti ministerstvo spravedlnosti, je zdoluhavé. Sice některé oběti či pozůstalí příbuzní dostávají nějaké formální dopisy, ale to je prozatím vše. Administrativa je v těchto věcech velmi pomalá a lidé jsou nespokojeni. Dokonce si chodí k nám do Institutu stěžovat. Suma odškodnění není příliš vysoká, ač se třeba nezainteresovaným může zdát opak. Každý případ je zpracováván individuálně. Ke mně se dostalo, že finanční odškodnění se pohybuje od patnácti tisíc do dvaceti tisíc a maximálně do dvaceti šesti tisíc slovenských korun.

Připravuje Institut pro romologický výzkum, metodiku a praktické aplikace nějaké další aktivity?

Již dlouhá léta spolupracujeme se státním pedagogickým ústavem a nyní připravujeme romské reálie, které se dostanou v roce 2007 až 2008 do učebnic základních i středních škol. Státní pedagogický ústav nepochybuje o tom, že ve vzdělávacím procesu musí být prostor pro tak důležitou zmínku, jakou bezesporu byl romský holocaust. Příští rok 2. srpna, kdy se pravidelně připomíná Mezinárodní den romského holocaustu v Osvětimi, chystáme vědeckou konferenci právě na téma romský holocaust. A taktéž již proběhlo několik schůzek s kolegy i panem Josefem Červeňákem (politik, analytik), se kterým plánujeme vybudování dalších památníků v Gemeru i jinde na Slovensku.

József Ravasz

József Ravasz

Básník, publicista, fotograf a romský aktivista. Ředitel Institutu pro romologický výzkum, metodiku a praktické aplikace v Dunajské Středě. Člen expertního týmu Ministerstva školství Slovenské republiky. Spoluzakladatel parlamentu Romů na Slovensku roku 2000. Jeden ze zakladatelů novin, které vydává Spolek romských spisovatelů a umělců jednou za dva měsíce s názvem Most – Phurt – Hit. Noviny jsou psány trojjazyčně slovensky, romsky a maďarsky. Na Slovensku spoluzaložil tzv. Třetí romský sektor, kde pracuje v týmu pod vedením Mgr. Josefa Červeňáka.

Z histórie holocaustu Romů na Slovensku:

První protiromská opatření na Slovensku byla přijata v červnu 1939. V dubnu 1941 vydalo MV vyhlášku o úpravě poměrů Cikánů, důsledkem byl zákaz kočování a povinné usazení v domovských obcích pod dohledem policejního dozoru, s omezeným přístupem do měst, obcí. V roce 1941 se začali Romové posílat do pracovních táborů pro tzv. asocíální živly. Po obsazení Slovenska roku 1944 německými okupačními vojsky se konaly hromadné popravy Romů a Židů. Začátkem listopadu 1944 vznikl v Dubnici nad Váhom koncentrační tábor pro více než 700 Romů. Následkem epidemických chorob, hladu a vyčerpání z těžké fyzické práce i surového zacházení docházelo k vysoké úmrtnosti. Oběti holocaustu se rovněž stali Romové z jižního Slovenska od roku 1938 okupovaného horthyovským Maďarskem. K prudkému zhoršení došlo po obsazení Maďarska německými jednotkami v březnu 1944, kdy se ultrafašistická strana Šípových křížů zmocnila vlády. Od léta 1944 byl doposud nezjištěný počet Romů deportován do nacistických koncentračních táborů, kde většina z nich zemřela. Obětem romského holocaustu na Slovensku byl postaven důstojný památník.

Jak se žije na Slovensku

Zedníků je v osadě potřeba, je totiž stále co budovat: vodovod, kanalizaci, nové domy pro mladé.

Vždy, když člověk vytáhne paty ze své rodné vís-
ky, je to dobré minimálně z jednoho důvodu. Může
porovnávat. Najednou zjistí, že věci, které se mu
zdály nezměnitelné, jinde změnit dokážou. Věci
všední a automaticky přijímané získají znovu na
ceně. Prázdniny jsou ideálním obdobím pro takové
malé i velké toulky po světě.

Se spolužáky z romistiky jsme se rozjeli na východní Slovensko, do
oblasti mezi Košicemi a Prešovem. Někdy nám skoro připadalo, že
jsme na konci světa. Jistě proto, že sami žijeme ve velkém městě,
v našich představách je nám život na vesnici skoro stejně vzdálen
jako život na Marsu. Ale nebylo to tak zlé. Starosta vesnice, která
čítá 1100 obyvatel, z čehož 800 je Romů, se snaží, aby dostupnost
do míst, která poskytují pracovní nabídky, byla dostatečná. Něko-
likrát denně vyjíždějí a přijíždějí autobusy směrem Košice i Prešov.
Musí se ale dotovat z obecního rozpočtu. Výsledkem je, že většina
obyvatel slovenského původu práci má. Silným poskytovatelem
pracovních nabídek je ocelářský podnik Košice Steel, ale i samot-
né historické město, kde panuje čilý turistický ruch a duch učení
(zde je množství fakult, například několik bohosloveckých). I do uni-
verzitního města Prešova, tradičního města obuvi a textilu, dojíždí
dost lidí za prací nebo za vzděláním.

Díky ochotě pana starosty jsme byli ubytováni ve škole, vlastně
v takové malotřídě pro šičky a šiče zřízené pro ty studenty, kteří mají základní
vzdělání a zatím nestudují střední školu. Žáků do tohoto dvouletého kursu nastou-
pilo původně na čtyři desítky, po prázdninách do druhého ročníku jich postoupí
sedmnáct. Motivace byla i finanční. Za dobrý prospěch na vysvědčení může rodi-
na žáka získat i 2000 korun. Problémem se ukázal být zvolený obor, neboť talent
a skutečný zájem k jeho studiu v sobě objevilo jen pár dětí. Navíc je to obor, jehož
absolventi v současné době nacházejí uplatnění zřídka. Dva učitelé v předdúcho-
dovém věku, zvyklí na pedagogické postupy, které jim umožňovala velká oděvní
učiliště, se jen těžce orientují v komunikaci s tak problémovým studentstvem, ja-
kým jsou mladí Romové. Děti, jejichž úmysly zatím nepřekročily hranice kraje, děti
s velmi podobnými představami o své životní perspektivě, jaké mají jejich rodiče.
Vesnice se dělí na část slovenskou a dvě romské osady, které se nazývají horní
a dolní. Samozřejmě, že určitá řevnivost mezi těmito osadami je. Ti z horní říkají, že
jsou na tom lépe, a opačně. Ale není to nic fatálního, o čemž svědčí večery v jediné
hospodě ve vesnici, kde se scházejí muži z obou osad i Slováci. Obyvatelé ves-
nice respektují svůj klid, chtějí-li to tak nazvat. Děti Romů nejsou zvyklé žít mimo

Děti jsou naše štěstí.

své území, a ty slovenské by se do osady nevydaly. Jsou i výjimky, romský kluk
hraje se Slováci po večerech na ulici fotbal, slovenští sourozenci mají mezi dět-
mi z osady kamarády a navštěvují je.

Společným místem je řeckokatolický kostel. Při nedělních bohoslužbách zde
získala prostor ukázat své hudební nadání romská děvčata. Přes den chodí
nezaměstnané ženy a muži do vesnice vykonávat veřejné prospěšné práce.
Jsou-li posuzováni jako osoby v hmotné nouzi, mohou tak získat aktivní
příspěvek 1700 Sk, který podle ministerstva práce, sociálních věcí a rodiny SR
v případě dlouhodobé nezaměstnanosti motivuje, aby se lidé bez práce
spolupodíleli na řešení své sociální situace a aktivně hledali uplatnění na trhu
práce, zvyšovali si kvalifikaci a zručnost tím, že například vykonávají práce
ve prospěch obce nebo dobrovolnické práce, třeba uklízení komunikací, a to
čtyři hodiny denně. Podle valorizace životního minima, která platí od 1. července
2006, má čtyřčlenná rodina s nízkými příjmy nárok na životní minimum ve výši
13 000 Sk. Lidé v České republice možná stále žijí v představě, že mají vyšší
platy a kupují levnější zboží, než je tomu na Slovensku. My jsme se ale přesvědčili
o tom, že úroveň cen i výše platů vychází téměř nastejno. Ženy, kterým skončí

mateřská dovolená a nenastoupí do práce, aktivní povinnost nemine. Někdy maminky doprovázejí děti, které nemá kdo hlídat. Ve vesnici je mateřská školka, ale za tu se platí, a tak ji romské matky nevyužívají. Je zde i škola, bohužel v ní nastává postupná segregace, neboť slovenští rodiče dávají své děti raději jinam, i když pak musí dojíždět. V lepším případě je důvodem snad obava z nižšího standardu poskytovaného vzdělání, který nastává, koncentrují-li se ve třídě méně zdatní žáci. S dětmi z horní osady jsme strávili poměrně dost času. Přesvědčily nás o tom, že jsou zdatné a nezáleknou se nějaké té boule či šrámu a větve a korny stromů jsou jim věčnou výzvou. Jejich přízeň byla stálá, což částečně přikládáme prázdninovému času a obvyklé bezprizornosti při trávení volna, ale i tomu, že jsme pro ně představovali tak trochu výjimečný vzorek gádžovstva. Co to je za gádže? Zkouší mluvit romsky, mluví česky, hrají si s námi, chodí do osady. A tak nás ráno děti budily a večer nám přály dobrou noc a my jsme si začali zvykat na to, že jsme tak trochu náhrada mateřské školky. Tu jsme rozdali barevné křídly a pozorovali, jak se asfaltová cesta v osadě mění v galerii, tu fixy a papíry, které se za chvíli plnily stromy s třesněmi – spolu s chozením na jahody do lesa jsou třesně hitem zábavy těchto dětí.

Děti neuměly poslechnout, naše příkazy pro ně znamenaly asi tolik jako život záby vylovené v potoce. Když jsme soutěžili kdo dál, kdo rychleji, nerespektovaly pravidla, touha vyhrát byla silnější. Jen silnější přežije, chtělo se říct při pohledu na tu dravost a investovanou energii. Trochu nezvyklé pro nás bylo pozorovat postižené děti mezi těmi zdravými. Jako by ani nějaký handicap nepocítovaly, byly součástí celku a žádné z dětí jim nedávalo najevo, že jsou snad něco méněcenného. A kdyby je snad někdo chtěl ohrožovat nebo se jim vysmívat, bránily by je. Děti neuměly poslechnout. Sami rodiče nám přiznávali, že nejsou ve své výchově důslední. „Copak můžu tlouct vlastní dítě? Vždyť jsem jeho matka. Když mu mám nabancit, zároveň bych ho chtěla hned utěšovat.“ Matky mají své práce dost, při vyšším počtu dětí se mezi sporákem a valchou (v osadě se teprve instaluje vodovod; pro vodu na praní, mytí, vaření se chodí ke studni) nezastaví, proto je ve výchově často zastupují starší děti, převážně dcery. Většinou nemají jinou

Už se tu hraje o lásku?

perspektivu, než že se vdají a budou vychovávat děti, tak jak to viděly doma. Některé matky si ani nepřejí, aby od nich jejich děti odešly do světa. Mohou se tam přeci zkrátit, může jim být ublíženo, a kdo jim ve stáří bude oporou? Je to škoda, neboť mnohé jsou nadané a ve škole se dobře učí. Otcové přes den pracují v okolních vesnicích či městech na stavbách. „Budem murárom,“ je nejčastější odpověď kluků na otázku, čím by chtěli být, až vyrostou. Někteří směle prohlásí, že půjdou do Belgie či Holandska. Jet vydělávat do ciziny je totiž trend dospělých mladíků, kteří nevidí v životě v romské osadě svou perspektivu. Děti žijí svými hrdiny ze seriálů (tak trochu paradox, vodovod chybí, kanalizace je pouze povrchová, ale na domech jsou připevněné satelity a hifi věže vyhrávají hity v romštině), znají jména hvězd R'n'B a rapu. Ale když se jich zeptáte, kam by se chtěly v životě podívat, odpoví, že do Prešova, v lepším případě Bratislavy, i názvy těch cizokrajných, výdělek skýtajících zemí Belgie a Holandska, se od nich dozvíte. Ale kam se ve svém životě opravdu dostanou, bohužel asi neovlivní. Okolnost, že se narodili v osadě, je skutečně do značné míry determinující. Jsou tu přitom pěkná kvítka, která budou ráda, když pro svou neposednost dochodí základní školu. Ale jsou tu i talenti, kteří skládají básně či si píšou povídky v romštině.

Psi mají v osadě ještě těžší život než lidé.

Starší děti pomáhají vychovávat mladší sourozence.

Starosta obce se snaží, vesnice byla dokonce jedna z těch, které dostaly z evropských struktur peníze na provoz komunitního centra. Na přípravu programu kroužků pro děti či vzdělávacích aktivit však chybí lidé i peníze. Romové se snaží, ale zdá se, že jim přeci jen chybí když už ne vzdělání, tak zkušenosti. Z projektů, které letos přihlásil vedoucí komunitního centra do grantové soutěže, žádný neuspěl. Jestli někdo ze členů někdy podával nějakou žádost o grant, snad se ani nepodíval. Látky je vysoko. Jak se říká, každá ves, jiný pes. Představili jsme vám jednu s docela dobrou životní úrovní, kde se děti brzy zašpiní od her v prachu cesty, ale mámy je stejně druhý den mohou obléknout do nového. Snad nedošlo v naší reportáži k bagatelizaci, snad byl zároveň načrtnut obrázek toho, jak se žije na Slovensku.

První zvonění

Dva měsíce prázdnin utekly jako voda a děti opět zaplnily lavice. Začátek školního roku je také začátkem velkých starostí zejména pro rodiny s více dětmi. Nákupy školních pomůcek, sportovních potřeb, ale také placení školného a učebnic vycházejí na tisíce. Většina romských rodin tyto finanční prostředky k dispozici nemá. Nemožnost vyrovnat se ostatním romské děti hned v začátcích determinuje, handikapuje. Obecně se má za to, že vzdělání je pro integraci Romů do společnosti klíčové, trůfám si říci, že integrace není možná bez řešení vzdělanosti na státní úrovni.

Bez akceptace etnických, sociálních a kulturních odlišností ve školském systému se ovšem romské dítě bude ve škole cítit naprostým cizincem. Ačkoli nepopírám snahu určitých lidí na všech úrovních, tvrdím, že náš školský systém neumí odlišnosti romských dětí vstřebat a odlišnost znamená i pro některé pedagogické pracovníky stále problém, který řešit neumějí a nechťejí. Základní školou povinné prochází každé dítě v ČR. Je to instituce, která by měla vytvářet základ pro celoživotní učení. Velmi proto záleží na tom, jaké prostředí pro vzdělávání vytváří, jak motivuje žáka k učení, jak ovlivňuje rozvoj jeho osobnosti, jak ho připravuje na soužití a spolupráci s druhými, jak ho vybavuje pro osobní život a zaměstnání i pro adaptaci v dnešním světě. Kontakty romského dítěte s neromským prostředím téměř neexistují, a když, tak velmi letmé, povrchní. Vstup do základního vzdělávání patří k nejnáročnějším obdobím nejenom pro romské dítě. Přejít z období her do určitého režimu, pravidelný způsob práce, nové prostředí, lidé a hlavně nové vztahy jsou pro dítě určující. Poprvé je bez rodiny, která ho chrání, vše je pro něj cizí. Romské dítě se navíc cítí strašně opuštěno. Novému prostředí nevěří, ovládnou ho pocity neporozumění, jinakosti, ohrožení a vžije se do role outsidera. Moc záleží na tom, jak škola a spolužáci romské dítě přijmou.

Jedna šestiletá romská holčička se do školy hodně těšila. Už na začátku však zjistila, že je jiná. Seděla v poslední lavici, nikdo si jí nevšímal a bylo jí smutno. Maminka, která jí vždy pomáhala, pofoukala každou bolístku, tady nebyla. Paní učitelka na ni neměla čas, když jí holčička chtěla něco říci, postěžovat si. Vždyť toho měla tolik na práci, tolik starostí s jinými dětmi...

Chodila všude sama, při cvičení jen stála, protože neměla s kým utvořit dvojici. Neměla nikoho, s kým by se poradila, co si má obléct do divadla, s kým by mohla mluvit o svých bolestech, trápeních, radostech, o prvních dětských láskách. Uzavírala se do sebe. S nikým už skoro nemluvila, dokonce ani při zkoušení ne. Zdálo se jí to zbytečné, stejně jí nikdo neposlouchal. Přestala se do školy těšit, ba co víc, odmítala tam chodit. Začalo ji bolet břicho a ani paní doktorka nevěděla, co jí je. Sedí pořád v poslední lavici, ale už se brání. Je drzá na paní učitelku, na spolužáky. Všichni si myslí, že je nesnesitelná, hloupá, líná, že se jí nechce chodit do školy. Je to vlastně pravda, a přitom stačilo tak málo. Stačilo slovo, trochu víc času, ohleduplnosti.

Letos jde do sedmé třídy. Už je z ní skoro slečna a má teď úplně jiné problémy. Minule za mnou přišla, že už to v základní škole nevydrží a chce přejít do speciální školy, kde má kamarády. Jsou tam prý i lepší učitelé...

Marně přemýšlím, na koho nebo na co by se měla po prázdninách ve škole těšit. Na paní učitelku, které tolik věřila, na spolužáky, kteří se smáli její jinakosti? Co se odehrává v její ještě nedospělé duši? Bude po tom všem, co ve škole prožila, vstřícná, chápavá? Bude chtít někomu pomáhat, bude ještě někomu věřit? Jaké stopy zanechala v její dětské duši nevšímavost ostatních a jaké psychické šrámy si nese do budoucnosti? Zná jméno té holčičky, ale pro tento příběh není důležité. Je smutný, a ještě smutnější je, že není ojedinělý.

Vojtěch Lalík, student mediálního kursu o. s. Romea

Připravila:
Rena Horvátová

Ptáme se vás:

Je pro vás v dnešní době vzdělání důležité?
Proč?

Tomáš Bajza,
30 let,
uklízeč komunikací

Pro mne je vzdělání velice důležité a ne jen pro mě, ale i pro moje dítě. Škoda, že nemohu najít uplatnění jako zedník, je to totiž obor, který jsem vystudoval a kterému opravdu rozumím. Kdybych měl před lety možnost vybrat si, určitě bych víc studoval a našel bych si lepší práci.

Marek Telvák,
18 let,
student hotelové školy

Vzdělání беру jako součást mého života, беру to jako nástroj pro lepší život. Něco, s čím do budoucna můžu zabezpečit sebe a svou budoucí rodinu. Už mám dokonce plán do budoucna. Přemýšlel jsem, že si spolu s tátou otevřeme restauraci nebo hotel, ve kterém uplatním své dovednosti a zkušenosti, jež mi bezpečně umožňuje hotelová škola. Co se týče dalšího studia, můj sen je dostat se na vysokou školu, kde bych chtěl studovat práva.

Iveta Demeterová,
33 let, uklízečka

Samozřejmě je pro mě důležité vzdělání mé dcery. Prála bych si, aby se vyučila a našla lepší uplatnění v budoucím zaměstnání, než jsem našla já. Škoda, že dříve nebyla taková šance na vzdělání, jako je teď. Myslím, že by to pro mnohé z nás bylo jednodušší. Jsem ráda, že se dá dnes doplnit vzdělání i pomocí

dálkového studia. Dříve tomu tak nebylo.

Jarmila Janíčová,
41 let, uklízečka

Dnes poznávám, jak je vzdělání pro nás Romy důležité. Bohužel dnes není tolik času, jak bych si přála. Domácnost, děti a práce mi dávají zabrat. Často si říkám, jak moc bych si přála mít alespoň střední školu.

ANKETA NA WWW.ROMEA.CZ

Je pro vás v dnešní době vzdělání důležité?

Ano 81 %

Ne 19 %

ANKETA:

**Marie Konyová,
16 let, studentka**

Od září nastupuji na střední školu a už teď se těším. Mým snem je studovat gymnázium a pak jít na vysokou školu. Mí rodiče takovou možnost neměli a je to škoda. V životě bych si přála, aby moje děti měli patřičné vzdělání, které by jim zaručilo lepší uplatnění na trhu práce.

**Roman Macek,
22 let, tesař**

Jsem rád, že mám studium za sebou. Jsem vyučený v oboru tesař. Hned po škole jsem odjel do zahraničí, kde jsem byl celé dva roky. Jestli mám jít dál studovat? Tak na to jsem zatím nepomyslel, sice by to bylo pro budoucnost dobré, ale zatím mám pocit, že to teď nepotřebuji.

**Alžběta Juzová,
19 let, podnikatelka**

Vzdělání je v životě důležité i pro mne, ale bohužel jsem školu nedodělala. V budoucnu bych si jednou chtěla školu dodělat. V současné době podnikám a to mě zatím naplňuje. Přesto si říkám, že bych nikdy nechtěla zažít pocit, kdy se mi v podnikání nebude dařit a já budu mít doma pět dětí, které budu muset nějak uživit. Pak mě asi nedodělaná škola bude opravdu mrzet.

**Petra Numrová,
22 let, prodavačka
v parfumerii**

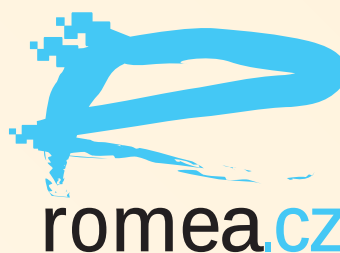
Vzdělání není pro mě vůbec důležité. Svým budoucím dětem dám možnost volby, pokud se nebudou chtít vzdělávat, nebudu je do toho nutit. Myslím, že v dnešní době není moc vzdělání směřodonné. Je spousta vysokoškoláků, kteří vzdělání mají, ale přesto nemohou najít vhodné zaměstnání. V současné době v ČR pracuje velmi mnoho cizinců, kteří nám tu práci tímto způsobem berou.

**David Novotný,
26 let,
státní zaměstnanec**

Dneska bez vzdělání nemusíte najít zaměstnání, a proto je pro mnoho lidí důležité ho mít. Vzdělání vám dává rozhled, informace a možnost na tom dál stavět. Já v současné době studuji a pevně doufám, že ještě studovat budu. Své děti bych si přál vidět s lepším uplatněním na trhu práce, a proto budu klást důraz na jejich vzdělávání.

INTERNETOVÁ DISKUSE:

Názory čtenářů diskusního fóra na www.romea.cz

Bublínka

Pro mne je vzdělání velmi důležité. Základní škola by měla být samozřejmostí, v dnešní době však patří k základnímu vzdělání pomalu i ta maturita a znalost alespoň dvou světových jazyků. Bez toho se jedinec neobejde a jen těžko najde práci, která opravdu vynáší. Mezi Romy je podle mě nejpodstatnější, aby se zvyšovalo procento středoškolských studentů. Většina mladých Romů se vyučí nějakému řemeslu, což je taky dobře, ale je potřeba budovat a zvyšovat romskou inteligenci. Věřím, že je i mezi Romy spousta nadaných mladých lidí.

Jana

Vzdělání je podle mého názoru jedna z mála věcí, kterou můžeme my Romové dokázat nedůvěřivému okolí, že jsme schopní. Jen tím, že získáme maturity nebo vysokoškolské diplomy a následně dobrou práci, můžeme změnit pohled na nás.

Linda

Vzdělání je důležité, je to základ, ale bez vůle k poznávání a snahy se prosadit je skoro na nic. Můžete mít vzdělání a sedět bez práce doma. Viz různé kurzy pořádané úřady práce. Často lidé, kteří mají střední školu, mají lepší výchozí pozici, protože rychle naběrou praxi, zatímco studenti vysoké školy jsou častokrát dost odtrženi od reality.

Marek

Za sebe si myslím, že když dojde na lámání chleba, tedy na samotné výkony v zaměstnání, je vám škola na nic. Co vás naučili, jste vesele zapomněli, a dost často to byly znalosti v praxi nepoužitelné. Jenže bez vzdělání vás nikdo nezaměstná, tudíž vám ani nedá šanci ukázat, co ve vás je či není. To, že někdo vystudoval školu, je záruka, že má vůli překonávat překážky, samostatně tvořit, umět hledat informace. A navíc měl během studia možnost získat známosti, třeba i zahraniční během prázdnin, které se můžou hodit.

Radúza

Dřív pro mě vzdělání nebylo tak důležité, ale postupem času jsem přišel na to, že bez něj bych dělal práci, která by nebyla tím pravým. Proto říkám, že je dobré se vzdělávat a snažit se v životě mít lepší život. Myslím, že vzdělání a seberealizování je pro mě tím prvotním a hlavním. Co se týče Romů, jsem rád, že vzdělanost se mezi nimi rozšiřuje čím dál více. Rád je uvidím na takových funkcích, jako je právník, lékař a podobně.

Sss

Vzdělání není důležité jenom pro mne, ale i pro ostatní. Dává nám prostor se dál vzdělávat, učit se novým a nepoznaným věcem, mít všeobecný rozhled a hlavně spoustu informací. Také je to nástroj pro lepší zaměstnání na našem dosavadním trhu práce. Nástroj k lepší komunikaci s okolním světem.

Dušan

Vzdělání, přehled, informační zdroje a knihy člověku umožní více poznat sama sebe, vývoj života, navázat nové a kvalitní společenské vztahy na všech úrovních. Stav světa a jeho celkové uspořádání nám neumožňuje ani nedovoluje být pasivním spotřebitelem, uživatelem všeho, co je nám dáno od Boha, rodičů i prostřednictvím těch, které milujeme, máme rádi, konáme pro ně dobro a dobré skutky. Člověk, když toho mnoho neví, nezná, nemá přehled a orientaci v dnešním hektickém urychleném světě, ztrácí vlastní krok a tempo s okolním světem, topí se ve své nevědomosti, z ní plyne další pasivita, slabost a odevzdání se osudu a všem těžkostem a překážkám, které zákonitě následují, protože všechno se vším má své souvislosti a své dopady. Proto volám po větší iniciativě Romů, snaže se vzdělávat, podílet se na vzájemné konstruktivní informovanosti i v oblasti informačních médií všeho druhu.

Svobodně se rozhodnout

Jako jedna z mála žen z České republiky měla možnost vystoupit před výborem OSN a seznámit tak svět se svým osudem a názory. Jaké jsou její pocity z této mise, jejímž cílem bylo upozornit na ženy poznamenané sterilizací? Nejen o nich jsme hovořili s Elenou Gorolovou, statečnou ženou, která se rozhodla bránit právo ženy na svobodné rozhodnutí o tom, kolik chce mít dětí.

Jaké jste měla pocity při vašem projevu před výborem OSN pro odstranění všech forem diskriminace žen?

Pocity byly krásné, ani tréma se nedostavila. Především jsem si uvědomovala, jaká je to čest, že právě já, Romka, jsem se dostala před OSN. Zároveň však mám smutný pocit z toho, jak málo jsem mohla říct ke sterilizacím. Časový limit pro řeč a to, že nemluvim anglicky, bylo velmi omezující. Nemohla jsem diskutovat s ženami z poroty, a tak více zviditelnit, že já jsem ta žena postižená sterilizací, a vylíčit jim, co já a mně podobné ženy prožíváme. Spolu s paní Králíkovou a paní Albert jsme měly jen 15 minut na to, abychom představily problémy žen v České republice. Já jsem přednesla úvod, ale k samotným sterilizacím jsem toho mohla říct opravdu velmi málo. Ale nechci dělat předčasné závěry. Porotkyním jsme nechaly naše písemné doporučení. Závěr, který si porotkyně po utřídění všeho, co slyšely, vytvoří, pro nás může být ještě dobrý.

Jak referoval o situaci v České republice zástupce vlády ČR?

Náměstek vlády pan Sajda podal zprávu, která se dala očekávat. Ličil v ní, že český národ se má dobře, že ve školství nedochází k separacím, že ve zdravotnictví je vše v pořádku. O sterilizacích prohlásil, že byly oprávněné, protože na dokumentech byly naše podpisy. Z toho jsem měla velmi špatný pocit, zvláště když jsem si uvědomila, že zpráva ombudsmana, kterou má vláda od prosince minulého roku na stole, dává za pravdu nám. Tedy že k provedení sterilizací chyběl informovaný souhlas.

Hlavním tématem tohoto setkání byla diskriminace žen, máte s ní vlastní zkušenost?

Bohužel ano, v restauracích, na diskotékách, v nákupních střediscích. Co se týče práce,

Foto: archiv RV

Jedna z poškozených žen

než jsem začala pracovat ve spolku žen postižených sterilizací, setkávala jsem se s ní dost často. V České republice chybí antidiskriminační zákony. Také si myslím, že právě otázku správnosti postupu při sterilizaci by měly posuzovat ženy, které mají s porodem vlastní zkušenost. Muž se nikdy nemůže vcítit do pocitů rodinky. O neohledupnosti vypovídá i výrok jednoho pana primáře, který vypovídal v soudním procesu Romky Ferenčíkové. Prohlásil, že kondom je na nic, že nejlepší je sterilizace!

Setkala jste s názorem, že tyto kauzy vedete hlavně pro finanční odškodnění?

Ano, také si myslím, že strach z finančních kompenzací je důvodem, proč stát dosud odmítá vyjádřit jasné stanovisko. Náš spolek chce především veřejnou omluvu. Bojujeme za to, aby to, co potkalo nás, se dalších žen, našich dcer a vnucůk, už nikdy netýkalo. Naše ženy požadují finanční odškodnění, byl to zásah do našich životů, myslím, že na to máme právo. Ale už jsem řekla, neděláme to jen pro peníze. Chceme, aby bylo se ženami zacházeno slušně, a ne jako s kusem hadru. Snad kdyby se nám podařilo zkontaktovat ženy Neromky, které si prožily to co my, ukázaly bychom, že problém sterilizace není spojen jen s „prospěchářstvím“ ze strany Romů. Ale ty ženy, o jejichž existenci nás informoval pan Motejl, se bojí, snad stydí, snad nechtějí vystavovat svůj problém na veřejnosti.

Premýšlela jste někdy před porodem, že podstoupíte sterilizaci?

Nikdy předtím jsem o sterilizaci neslyšela, maminka ani babička mi o tom nevyprávěly. Netušila jsem, že sterilizace znamená to, že v životě už nebudu mít děti.

Kdybyste šla znovu родit a znovu padla otázka „život, nebo děti“, myslíte, že vám dnešní právní stav zaručuje svobodné rozhodnutí?

Nedávno jsem byla na konferenci romských žen v Praze. Jedna romská porodní asistentka potvrdila, že se stále děje to, co se stalo nám. Já už bych to se svou zkušeností nepodstoupila, chtěla bych den na rozmyšlenou, abych se v klidu s manželem mohla svobodně rozhodnout. Víte, v tu chvíli, když nešlo vše, tak jak by mělo, a já se měla rozhodnout, jsem si hlavně přála, aby to bylo za mnou co nejrychleji. V takovou chvíli by člověk podepsal snad i smrt.

Čtenáři jistě zaznamenali akce vašeho spolku, jako byly demonstrace, výstavy, vystoupení v OSN, které pomohly vaše

cíle zviditelnit. Co dalšího děláte pro to, aby byly ženy informovanější a mohly se lépe v situaci, kdy půjde o jejich sterilizaci, rozhodnout?

V současnosti pracujeme na informačních brožurách, ve kterých budou rady, jak by se měly ženy v takové situaci zachovat, jak postupovat. Musím říct, že se zlepšila i spolupráce s porodnickými zařízeními a že i z jejich strany je zájem o spolupráci.

Jako Romka, která už nemůže svému muži dát další děti, musíte čelit tlaku i ze strany vlastní komunity. Jak se s tímto tlakem vyrovnal váš muž?

Manžel je z dětského domova, vždycky chtěl víc dětí. Jako muž-Rom se někdy cítí špatně, když mu okolí dává najevo, že jeho žena je na nic, když nemůže mít děti. Nerozlišuji důvody. Já jsem moc šťastná, že mám takového manžela, který všechno tohle dobře chápe. To, že nám nedali čas na rozmyšlenou, že to tak prostě přišlo a že nám drží palce. Podporuje mě i celý náš spolek.

Co byste chtěla změnit právě na vnímání romské komunity?

Myslím, že je v pořádku, že se začíná měnit přístup mužů k ženě-rodice. Znáám hodně mužů, kteří jdou k porodu se svými ženami. Žena již není při porodu tak osamělá, navíc muž lépe vnímá, že je to miminko jich obou, více pomáhá, když přijdou domů. Romové pochopili, že je důležité ženu podpořit. Myslím, že pak cítí větší zodpovědnost i při výchově dětí.

Zanedlouho skončí volební období historicky prvního veřejného ochránce práv neboli ombudsmana České republiky, diskutuje se o novém, jestli je vůbec jeho funkce pro naši zemi potřebná. Co si myslíte vy?

Pan Motejl nám hodně pomohl tím, že naše případy nezaujatě prošetřil a dal nám za pravdu. Jeho slovo něco znamená, o čemž hovoří i průzkumy oblíbenosti politiků občany ČR, a mělo by se na něj brát ohled. Byla bych ráda, kdyby tento úřad dál fungoval. Myslím, že by tu jeho úloha – zastávat se obyčejných lidí ve sporu nejen se státní mocí – chyběla.

Jakým směrem byste se chtěla dále ubírat, až jednou bude vyřešen problém sterilizací?

Dálkově studuji pedagogickou fakultu, tu bych ráda dodělala. Obecně u Romů by se mělo změnit snad skoro vše. Chybí nám vzdělání, abychom získali práci na jakékoli pozici. Začít se musí od dětí. Ve škole by se neměly setkávat s jiným než stejným přístupem, jaký mají ostatní děti, atd.

Jaký dáváte příklad svým synům, budoucím manželům a otcům, ve vztahu k ženám?

Já svoje syny vychovávám tak, aby z nich vyrostli slušní lidé, to znamená, aby se uměli chovat, živil se poctivě. Stejně tak mě vychovala moje maminka a snad i já své syny vychovávám správně, protože zatím nedělají žádné problémy. Myslím, že výchova je to nejdůležitější, co vidí doma, to si odnáší do svého života. Já chodím do práce a můj manžel je schopen mě v domácnosti plně zastat, opravdu mi pomáhá. Dělá v domácnosti vše co já, a to si myslím, že je pro mě syny dobrý příklad.

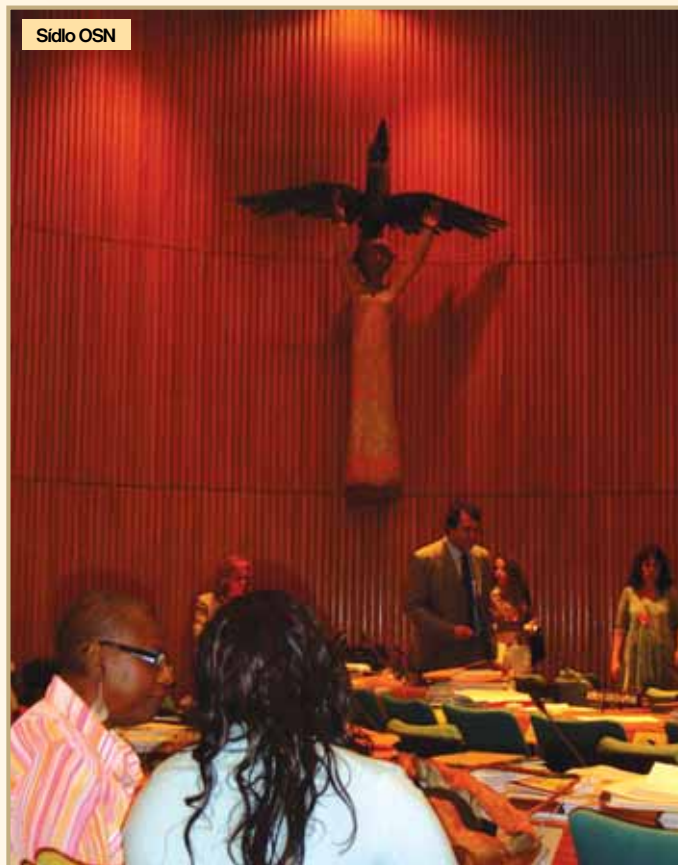
Děkuji vám za rozhovor a přeji hodně štěstí, síly a úspěchů ve studiu.

Elena Gorolová

narozena 2. ledna 1969 v Ostravě, v současnosti studuje dálkově pedagogickou fakultu a pracuje ve Spolku žen postižených sterilizací při sdružení Vzájemné soužití. Je vdaná, má dva syny, žije v Ostravě. Sterilizaci po druhém dítěti podstoupila v roce 1990 v 21 letech.

E. Gorolová v OSN

Sídlo OSN

Kauza: Sterilizace

Elena Gorolová jako mluvčí Spolku žen poškozených sterilizací, který vznikl 6. ledna 2005, vystoupila dne 17. srpna 2006 na půdě OSN v New Yorku ve Výboru pro odstranění všech forem diskriminace žen (CEDAW) s cílem podpořit Stínovou zprávu o diskriminaci žen v České republice, kterou vypracovaly Liga lidských práv, Evropské centrum pro práva Romů a Gender Studies. Spolu s ní vystoupily Gwendolyn Albert z Ligy lidských práv a Alena Králíková z Gender Studies. Vedle jednotlivých oblastí porušování lidských práv žen, např. protiprávních sterilizací a domácího násilí, pojednává zpráva rovněž o problémech práva, politiky a praxe zakotvených v Úmluvě OSN o odstranění všech forem diskriminace žen. Stínová zpráva dochází k závěru, že „právní ochrana před diskriminací je v České republice nedostatečná“, a to hned z několika důvodů. Navíc že navzdory mezinárodním závazkům Parlament ČR dodnes neratifikoval antidiskriminační zákon.

Stínová zpráva se opírá o zprávu z prosince 2005, kterou vydal veřejný ochránce práv (VOP). V ní konstatoval, že ke sterilizacím bez informovaného souhlasu docházelo jak za minulého režimu (uvádí v ní, že i neromské ženy se stávaly obětmi sociálního inženýrství, aby rodiny vyhovovaly představě o správné socialistické rodině se třemi dětmi; za sterilizaci byly finančně odškodněny), tak po roce 1989, a navrhl několik legislativních, metodických a kompenzačních opatření. Taková, aby k souhlasu se sterilizací docházelo za kvalifikovaného přístupu nemocničního personálu, svobodně a informovaně. Prošetřil na 80 stížností, k poslednímu prokazatelnému případu došlo v roce 2001. VOP však nemá působnost na lékaře a zdravotnická zařízení, proto případy postoupil ministerstvu zdravotnictví, protože ČR má za rozhodnutí svých zaměstnanců a institucí, tedy lékařů a nemocnic, právní zodpovědnost. Přesto se dodnes žádný vládní orgán ke zprávě VOP nevyjádřil, natož aby za tuto praxi převzal odpovědnost a adekvátním způsobem odškodnil oběti.

Oponentem stínové zprávy byl náměstek ministerstva práce a sociálních věcí Čestmír Sajda, který vystoupil na obhajobu třetí periodické zprávy vlády ČR k veškerým formám možné diskriminace žen v České republice. Ten argumen-

Foto: archiv RV

Demonstrace poškozených žen v Ostravě

toval hlavně tím, že inkriminované sterilizace nebyly v žádném případě nedobrovolné, tedy provedené fyzickým násilím. Zřejmě považuje psychické násilí, nátlak na ženu („podepište, nebo zemřete“) během porodu za normální.

O problému sterilizací se v České republice začalo hovořit předloni na podzim, když Evropské středisko pro práva Romů (ERRC) zveřejnilo podezření z nucených sterilizací Romek. Podle evropských romských aktivistů docházelo k nedobrovolným sterilizacím také v Maďarsku, Bulharsku a Rumunsku, ale nejvíce případů prý bylo v České republice a na Slovensku.

Kampaně žen postižených sterilizací

Ženy ze spolku a sympatizanti, mezi nimi i předseda Společenství Romů na Moravě Karel Holomek a Claude Cahn z Evropského centra pro práva Romů (ERRC), podpořili vystoupení Eleny Gorolové tentýž den poklidnou demonstrací před Městskou nemocnicí Ostrava-Fifejdy. Demonstrace se účastnila i Helena Ferenčíková, která už kvůli nechtěné sterilizaci ve vítkovické nemocnici vyhrála soudní pří a nemocnice by se jí měla omluvit. Nemocnice i Ferenčíková se však nakonec kvůli rozsudku odvolaly a spor nyní řeší Vrchní soud v Olomouci. Právní zástupkyně poškozených žen je Michaela Kopalová.

těm, které zažívá každý z nás. Fotografie nás nutí k zamyšlení, zda se podobné bezpráví nemůže přihodit komukoliv z nás,“ uvedla pro Romano vodi Lucie DiAndrea, zástupce Vzájemného soužití, o. s.

Podle mluvčí vítkovické nemocnice Marie Dlabalové zaslala nemocnice ministerstvu zdravotnictví dokumenty k případům deseti žen, které se v minulosti v nemocnici sterilizaci podrobily. Mluvčí tvrdí, že ženy byly řádně informovány. „Můžeme říci, že s těmito ženami soucítíme, že je nám to líto, ale opravdu opakují, že na těch žádostech je jejich podpis,“ vysvětlila Dlabalová. Dodala, že v nemocnici se změnil způsob provádění sterilizace, která se nyní neprovádí u porodu, ale až po šestinedělí. Podle mluvčí nemocnice Marie Dlabalové zaslala nemocnice ministerstvu zdravotnictví dokumenty k případům deseti žen, které se v minulosti v nemocnici sterilizaci podrobily. Zdravotnické zařízení zatím nedostalo žádné stanovisko.

Nezbývá než popřát všem zúčastněným, aby se stát zachoval aspoň z poloviny tak statečně, jako jsou statečné ženy, které bojují za své právo родit děti.

Jedna z poškozených žen

Foto: archiv RV

E. Gorolová v New Yorku

Osvětimská tragédie očima dneška

E traged'ija Aušvicate adadiveskere jakhenca

Srpen patří k měsícům rozhodně oblíbenějším, i protože školáci a studenti mají volno. A kdo by se rád neoddával volnému času a různým radovánkám? A neodpočinul si od školy, která ale ledaskdy sehrává významnou roli, například v tom, abychom měli na paměti různá výročí, historická vítězství, prohry i tragédie.

Snad právě proto lidé – a k mé nelibosti i média – často zapominají na tragickou historickou událost, která se před dvašedesáti lety odehrála v noci z 2. na 3. srpna. V koncentračním vyhlazovacím táboře Osvětim té noci našly smrt poslední tři tisíce Romů, většinou žen a dětí. Takzvaný cikánský tábor „B II e“ v Osvětimi II-Březince tvořilo 32 dřevěných budov na ploše 150 krát 170 metrů. V budovách pro 300 až 400 lidí se jich těsnilo až čtyřikrát více. Na rozdíl od jiných koncentráků tam nebyli Romové zařazováni do pracovních komand mimo tábor a rodiny žily pohromadě – jako například v židovském rodinném táboře.

Jen v samotné Osvětimi nacisté usmrtili od března 1943, kdy tam dorazily první romské transporty, až do zmíněné noci z druhého na třetího srpna více než 20 tisíc Romů z Čech, Moravy, Německa, Polska, Rakouska, Francie, Holandska, Belgie a dalších zemí. Řada z nich se před svojí ubohou smrtí stala pokusnými králíky odporných „vědeckých“ pokusů Josefa Mengeleho.

Celkový počet romských obětí nacistických zvěrstev je ještě děsivější. Během druhé světové války zahynulo z drtivé většiny v koncentračních táborech na půl milionu Romů.

Nacistům se téměř dokonale podařilo vyhladit Romy z mapy Čech a Moravy. Jejich zvěrstva přežilo pouhých pět stovek českých a moravských Romů. Pokud jste četli předchozí řádky pozorně, zcela určitě přehodnotíte vážnost svých životních trablů. Často si všichni rádi stěžujeme, jak špatně se máme, že máme málo peněz a času, neustále zehráme na svůj osud. Ve světle historických událostí druhé světové války je takový přístup více než komický. To, že máme občas hluboko do kapsy, neposlouchají nás naše děti nebo si nemůžeme koupit džiny, které má náš soused, opravdu nelze pokládat za nějaká životní utrpení. Ta se před šedesáti lety odehrávala i na našem území (Lety u Písku, Kunštát u Hodonína) a dnes se odehrávají v jiných koutech světa.

Prosím, nezapomínejte na děsivé události, které se staly během 2. světové války, neboť jejich oběťmi se velmi často stali vaši předkové, prarodiče či praprarodiče. V koncentračních táborech za nelidských podmínek zahynuli skuteční lidé. To nejsou pouhé příběhy na papíře, to jsou reálné tragické osudy Romů.

A tak příště v čase výročí tragických událostí v Osvětimi nezapomeňte poděkovat Bohu, že žijete v dnešní, alespoň na území České republiky klidné, době.

Až vás bude babička či prababička peskovat kvůli nějaké nepodstatné záležitosti, polkněte svoji jedovatou odpověď, neboť mluvíte s pamětníkem oněch hrůzných událostí.

O augustos hin but šukar čhon, bo o školaka the o študenta na phiren andro školi, hine khere. Ko bi na kamelas savorestar te denašel, the te kerel ča oda, so kamel. Te bisterel pre škola, afe e škola amen sikhavel tiš te na bisteras pre historicke ačhibena, o maribena the o tragedii.

Ko džanel či na vašoda o manuša – u na rado dikhav, hoj o medija tiš – bisteren pre tragicko historicko ačhiben, savo džalas anglal o šovardeš berša rači sar has 2.- 3. augustos. Andro koncentračno likvidačno taboris Osvjenčinate murdarde akor rači trin ezera Romen, nekhbuter le džuvřijen the le čhavoren. Sar phenenas cikánský tábor „B II e“ Osvjenčinate II. Březinkate has 32 kaštune khera pre 150 x 170 metri. O khera has vaš vaj trin abo štar šel manuša. Has odoj štarval buter manuša. Kadaj le Romen na thovenas andro butakere komanda avri andal o tabori the o famel'iji dživenas – avka sar andro taboris kaj has o Čhinde – jekhetanes. Ča andre Osvjenčina o nacisti murdarde le marcostar 1943, kana odoj avle o perše romane transporty, džiči andre kaja agorutři rat andro 2. – 3. augustos buter sar biš ezera Romen khatar o Čechi, Morava, Němciko, Polsko, Rakusko, Francija, Holandija, Belgija the

aver štati. But Romen lelas o Josef Mengele andro vasta, the kerelas pre lende o džungale „medicinske“ eksperimenta.

Te pes ginena upre savore romane murdarde manuša, ta kempel te rovel šel berš. Andro dujto baro mariben mule nekhbuter andre koncentračne tabori vaj japaš milionos čore Roma.

O nacisti murdarde but maj savore Romen khatar o Čechi the e Morava. Pale avile ča pandž šel čechike the moravske Roma.

Te mištes genenas o uprune rjadki, ta imar džanena sar te dikhel pre peskere pharipenba andro dživipen. Phenenas, sar pes amenge na lačhes dživel, hoj amen nane love, časos, phenas, hoj amen hin pharo dživipen. Te dikhaha pre ale historicka ačhibena, ta amare bidi hine andal kada e komedija. Oda, hoj amen varekana nane love, na šunen amen o čhavore, abo penge našti cinas o džini, save urel amaro susedos, našti las sar varesavi tragedija. O tragediji has anglal o šovardeš berša andro the andro amaro tham (Lety u Písku, Kunštát u Hodonína), u the akana hin kajse tragediji andre luma.

Mangav tunen, ma bisteren pre ale ačhibena, save andro dujto baro mariben has, bo ole so mule, has tumare papi, phure daja the tunen san lendar. Andro koncentračne tabori mule manuša, chanas bari bida. Oda nane paramisa pro papiris, oda hin bare realne tragicke romane dukha.

Sar avela andre aver berša kada tragicko „osvjenčinakero výročí“, ta ma bisteren te palikerel le Devleske, hoj dživen andre kajsi lachi vrama (doba) – pro Čechi.

Te tunen tumari baba košela vaš varesoste, ta ma aven pre late cholamen, bo joj mištes džanel, so oda has o mariben.

Připomenutí romského holocaustu

2. srpna 2006

Na mnoha místech Evropy se konaly pietní akty, jejichž cílem bylo připomenout tragédii 1 500 000 umučených příslušníků romského národa za 2. světové války. Na Slovensku v Dunajské Středě se odhaloval nový památník, v Polsku na místech bývalých koncentračních táborů se připomněla památka 3 000 Romů, kteří byli v noci z 2. na 3. srpna 1944 při likvidaci koncentračního tábora v Osvětimi II-Brzezince zplynováni. Dopis účastníkům obřadu, v němž vyjádřili své přání, aby se na tyto neblahé události nikdy nezapomnělo, zaslali polský prezident Lech Kaczyński a premiér Jaroslav Kaczyński. V Německu ožila diskuse o památníku romským obětem holocaustu, o jehož realizaci se snaží Centrální rada německých Sintů a Romů, kterou svými slovy podpořil bývalý prezident Centrální rady Židů Paul Spiegel. Ten apeloval na německou vládu, aby se po uctění památky židovských obětí nezapomnělo i na další postižené minority, tedy Romy a homosexuály. Také v Rumunsku romská organizace CRISS usiluje o vznik památníku 38 000 romských obětí holocaustu. Prezident Asociace Romů v Polsku Roman Kwiatkowski připomněl i současnou tíživou situaci Romů v Kosovu. Romské organizace upozornily na nutnost zkoumat a například v učebnicích dostatečně prezentovat dějiny romského holocaustu, které jsou stále málo známé.

Romové vs. maďarská média

Budapešť, 19. srpna 2006

„Romové jsou v maďarských médiích zastoupeni nedostatečně,“ řekl v sobotní diskusi na téma romská integrace a média šéfredaktor romského televizního programu. „Média v Maďarsku nepomáhají zlepšit životní úroveň Romů nebo vůči nim odstranit předsudky,“ doplnil Janos Daroczi. Jozsef Ignacz, šéfredaktor Rádía C, rádia s programem upozorňujícím na problémy Romů, poznamenal, že v současné době je posluchačstvo romských pořadů tvořeno výlučně Romy. Volá po programech, které by se zajímaly o romské problémy, ale přitom se dotýkaly celé společnosti. Další z účastníků prohlásili, že rádia a televize by měly zaměstnávat více Romů, kteří tak mohou pozitivně reprezentovat svou minoritu. Romská integrace byla hlavním tématem občanské iniciativy „Den proti odlišnosti“ pořádané v budapešťském City parku ve spolupráci s ministerstvem práce a sociálních věcí.

100 000 bulharských Romů do Rakouska?

Videň, 18. srpna 2006

Šéf bulharské nacionalistické strany Ataka v rozhovoru pro rakouský deník Der Standard navrhl, aby Rakousko přijalo 100 000 bulharských Romů. Na otázku, zda jeho v posledních volbách úspěšná strana zvyšuje etnické napětí ve čtvrti Fakulteta v Sofii a zda se za tento stav cítí zodpovědný, odpověděl, že v době, kdy k napětí trvajícím již přes deset let začalo docházet, strana Ataka ještě neexistovala. Nakonec

Starosta Sofie se zastal Romů

Sofie, 17. srpna 2006

„Lidé by neměli obviňovat romskou minoritu ze všeho,“ řekl starosta Sofie Bojko Borisov. Prohlášení přišlo v souvislosti s vraždou 61 letého muže v sofijské čtvrti Zaharna Fabrika. Počáteční informace o pachatelích ukazovaly na dva muže romského původu. Iniciativa Výboru proti romskému násilí obyvatel žijících ve čtvrti Zaharna Fabrika se bude snažit uskutečnit setkání s prezidentem Georgi Purvanovem. Členové výboru věří, že za napadeními jsou Romové, ačkoliv policie zatím žádný závěr o původcích násilí neučinila. Upozorňuje na problém Zaharna Fabriky, jímž je podle výboru druhá generace Romů, kterou se nedaří integrovat. Etien Yovev, člen výboru, řekl: „Jak se tyto lidé žijí? Co bude s generací třetí a čtvrtou? Yovev také řekl, že nyní počet zavražděných v této čtvrti Sofie dosáhl devíti za posledních pár let. Romská strana Euroroma protestovala proti obvinění, že vražda byla spáchána Romy, a argumentuje tím, že žádné oficiální informace nepotvrdily, že Romové byli do vraždy zapleteni.

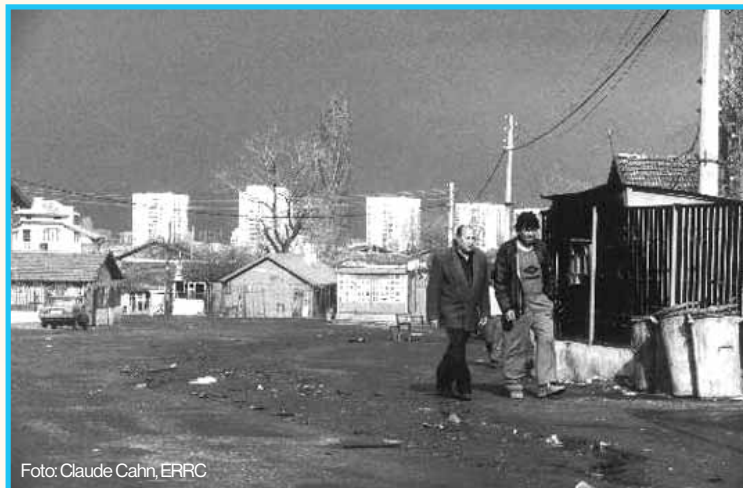

Foto: Claude Cahn, ERRC

navrhl, ať si Rakousko samo zkusí integrovat 100 000 lidí z této minoritní skupiny žijící v Bulharsku. Jak se konverzace dále odvíjela, Siderov si zřejmě uvědomil svou chybu, která by jej světové veřejnosti ukázala v nepříznivém světle, a požádala, aby se jeho odpověď neuveřejnila. Dokonce listu pohrozil, že jej bude žalovat, protože jeho odpověď překročila. Připojení Bulharska společně s Rumunskem k Evropské unii je naplánováno na příští rok.

Sendreiovci

Určitě mnozí z nás již slyšeli o novém pořadu, ve kterém účinkují Romové. Ano, jde o zábavný pořad **SENDEIOVCI**. Pořad je vysílán v pátek v osm hodin na TV Markíza a hlavní zastoupení patří romské hudební rodině Sendreiových.

Televizní diváci mají možnost se seznámit s jejich životem, ale také s romskými zvyky a tradicemi, neboť je to ukázka jejich reálného života. Sendreiovy vidíme při různých událostech, které jsou s Romy spjaté. Rádi cestují, oslavují a nedělá jim problém si zahrát a pobavit se s dalšími Romy z jiných zemí či z osad na Slovensku. Jejich putování nám zpestřuje romská hudba, kterou sami skládají a hrají, jako muzikanti jsou známí po celém světě. Janu Sendreiovou, ženu Vlada Sendreie, dokonce znají i v New Yorku, neboť vystupovala jako sólistka v Carnegie Hall, na jejichž prknech vystupují jen ty nejznámější hvězdy světa, z našich zpěváků například Karel Gott. Hudební skupina Sendreiových se jmenuje Kokavakere lavutara (Kokavští houslisté) podle Kokavy nad Rimavicou, slovenské obce, ve které rodina žije. Pořad s Romy přinesl z řad diváků velmi kladnou odezvu, má vysokou sledovanost, a rodinu Sendreiových těší, že někteří lidé díky němu změnili názor na Romy. Vlado Sendrei se nám svěřil, že od diváků dostává vzkazy typu „pro Romy jste udělali více než někteří politici za několik let“. Přinášíme rozhovor s tvůrci a hlavními představiteli této televizní show.

Za televizi Markíza nám na naše otázky odpovídala Ivana Semjanová, tisková mluvčí:

Reality show ze života romské rodiny bychom očekávali spíše z dílny veřejnoprávní televize. Proč s tímto nápadem přišla vaše televize?

Televize Markíza se nebrání netradičním nebo experimentálním projektům, a ani ukázkám nových televizních žánrů, jakým například Sendreiovcí jsou. Sendreiovcí jsou formátem, který jsme nabídli našim divákům jako nový letní formát a musím říct, že jsme moc rádi, že ho na našich obrazovkách máme.

Co od této reality show očekáváte – jednak od samotné rodiny Sendreiových, ale také od diváků vaší stanice?

Sendreiovcí jsou spíše docu-soap (docu=soap = jeden z nejnovějších televizních formátů, jehož ambicí je zaznamenat člověka v jeho každodenním prostředí) než reality show. Tato romská hudební rodina je divácky velmi zajímavá – jde o bezprostřední a velmi emotivní osobnosti, které nemají problém s kamerou a chovají se před ní stejně jako v životě. Mimo to jsou náruživí propagátoři romské hudby a kultury. To vše v nás upevnilo přesvědčení, že je s nimi možné vytvořit tak zábavný pořad.

Je pořad na Slovensku oblíbený?

Program je v každém případě zajímavý, vzbuzuje diváckou zvědavost a pozornost médií a vůči samotné rodině všeobecně vzrůstají sympatie. Průměrný podíl tohoto pořadu se pohybuje okolo hodnoty 30 %.

Nebáli jste se neúspěchu, nízké sledovanosti? Přece jen romská komunita není u majority příliš v oblíbě, i když muzikanti si zpravidla respekt získají. Je to jeden z důvodů, proč jste nezáhlili například po romské rodině intelektuálů, ale muzikantů, kteří běžně například hrají na slovenských svatbách?

Se Sendreiovými jsme měli v minulosti dobrou televizní zkušenost. Byli protagonisty úspěšné části Výměny manželek, účinkovali jako hosté v jednom vydání

reality show Big Brother, několikrát byli hosty našich talk-show Teleráno a Doma s Markízou. Divácké ohlasy i samotná sledovanost pořadů byly ve všech případech velmi pozitivní. S myšlenkou vytvořit pořad v hlavní roli se Sendreiovými jsme si pohrávali už dříve, důležité bylo vyprofilovat představu o nich.

Víme, že rodina Sandreiových už vystupovala ve vašem pořadu Výměna manželek, měli u diváků úspěch?

Vyslání se Sendreiovými je dodnes nejsledovanějším pořadem. Výměnu manželek sledovalo 1267 000 diváků, což je podíl 55,8 % a sledovanost 27,7%.

Máte informace o tom, že by něco podobného udělala jiná televizní stanice v Evropě, ve světě?

V zahraničí běžně účinkují představitelé národnostních menšin v původních pořadech televizních stanic.

Výborní hudebníci prý budou putovat do Rumunska, za prezidentem, za Karlem Gottom, ale i za zdi věznic, je tomu skutečně tak? Ptám se proto, že jsem v minulém díle viděl setkání s „Miroslavem Žbirkou“, ale nebyl to on.

Nechte se překvapit...

Myslíte si, že může tento pořad přiblížit chování Romů a tím možná i změnit mínění o nich?

Nevylučuji to. Tento typ programu může divákům minimálně přiblížit život a povahu Romů a napomoci k jejich respektu.

Plánujete další podobný pořad s Romy?

Jsem soukromou komerční televizí, při našich rozhodnutích o programech je klíčová jejich sledovanost. V každém případě práce s podobnými tématy nás těší a rádi bychom je našim divákům nabídli.

Další rozhovory jsme vedli s Vladem a Janou Sendreiovými, kteří nám na všechno ochotně odpovídali. První otázky směřovaly na Vladu:

Jak se vám s tvůrci pořadu spolupracuje?

Velmi dobře, někteří tu s námi v Kokavě žijí, tak už nás znají dlouho. Také se znají dlouho kameraman s režisérem, takže je dobré s nimi pracovat. Režisér Jaro Vojtek tvrdí, že nás považuje za rodinu, stále jsme ve styku, hodně spolu komunikujeme a navštěvujeme se navzájem, i když zrovna nenatáčíme. Je to vztah, který nám pomáhá při natáčení.

Je mezi vámi kamarádský vztah?

Ano, tomu už předcházela Výměna manželek, ve které jsme účinkovali. Byla úspěšná a velmi si ji oblíbili lidé na Slovensku a v Čechách, a i když se opakovala třikrát, lidé žádali o její opakování.

Je pro vás natáčení zábavné, mohli byste se tím živit?

Baví mě to velice. Teď máme i další nabídku, na účinkování ve filmu Kakavakere lavutara (režisér Jaro Vojtek). Bude to film, s jehož financováním pomohlo i ministerstvo kultury, ale oproti Sendreiovcům to bude čistě jen film. Točit se bude dva roky a scénář by měl být podobný jako u filmu Černá kočka, bílý kocour. Budeme jezdit po různých slavnostech, jako jsou například křtiny či svatba, ale i na romské pohřby, kde budeme hrát. Film má poukázat na zvyky a tradice Romů. Budou to veselé příběhy samotných Romů, kde my budeme účinkovat v hlavní roli jako kapela. Takže se už vlastně natáčením teď žívím. Vždyť doposud jsou členové kapely nezaměstnaní. Všem nám to moc pomáhá.

Zažil jste při natáčení nějaký zážitek, na který nikdy nezapomenete?

Ano, nezapomenutelným zážitkem pro mě bylo, když jsme v jedné romské osadě pořádali výběrový casting na tanečnický a hudebníky. Viděl jsem, jak jsou tam Romové nadšení. Hodinka, kterou jsme s nimi strávili, v nich vzbudila veliké nadšení a radost, byli ušatí, natěšení, veselí, a to člověka na srdci opravdu pohládí. Ta hodina v Chminianských Jakubovanech byla pro tamější svátkem, pro celou osadu. Mohli projevit svůj talent v celé jeho kráse.

Na Slovensku před dvěma lety zabili Roma Sendreie, je to váš příbuzný?

Ne, je to můj jmenovec, ale vzpomínali na něj Romové v naší obci. Byla to tragédie, která je dodnes označována jako rasismus. Je velmi smutné, že kvůli barvě pleti zemřel člověk.

Řeknete mi něco bližšího o jeho smrti?

Ano, byl zabit. Vražda měla rasistický podtext. Ze zpráv se dovídáme, že bylo mnoho svědků, kteří vypovídali křivě zřejmě za nějakou finanční odměnu. Toto se stalo mnohokrát v případech rasistických útoků. Tímto je Slovensko typické, že se to ututlá, a ani se to nevyřeší. Nikdo se do toho nechce moc pouštět.

Nyní jste populární, pomáhá vám popularita v tom, že vás více lidí respektují?

Popularitu zažíváme, lidé nás žádají o podpisy, zvou nás na kávu, křičí na nás a

zdraví nás. Nás to samozřejmě moc těší. Nyní jsme měli koncert v Prešově a tam přišlo až pět set lidí jen kvůli tomu, že přijeli Sendreiovcí. Jsem na to samozřejmě hrdý. Jen manželky našich hudebníků začaly trochu žárlit, protože se teď kolem nás více točí děvčata.

Myslíte si, že lidé mění názor na Romy, když vás vidí v televizi?

Lidé říkají, že jsme pro Romy udělali mnohem více než mnozí politici. Také mi píší, že měli o Romech špatné mínění, a teď ho změnili a sledují náš pořad moc rádi.

V televizi vypadáte s manželkou jako velice vyrovnaný pár, je tomu tak i doopravdy?

Ano je to i doopravdy. Samozřejmě se také umíme pohádat, ale to ke vztahu patří, ale tak jak nás diváci vidí v televizi, tak je tomu i doopravdy. S manželkou se nyní vidíme, jen když jsme na koncertě, děti už se starají samy, takže

nás to dost sužuje.

Nahrál jste mi na další otázku: kolik máte dětí?

Mám tři děti, dcera a syn chodí na gymnázium a další syn se chystá k maturitě.

Jak se vám ve Výměně manželek líbilo, šel byste do toho znovu?

V našem případě to bylo skvělé. Jsem rád, že přišla taková paní, jaká přišla. Ale už ne, příště by mohla přijít žena, která by se nenechala přesvědčit, že romský život je takový, jaký je, je to velký zásah do soukromí, takže už bych do toho nešel, ačkoli nám to mediálně pomohlo.

Vím, že jste především muzikant, k tomu také hrajete fotbal, nejste takřkajíc na roztrhání?

Poslední dobou se mě každý ptá, jak to všechno stačím. Ten nahoře mi to tak všechno prostě naplánoval. Sport mi pomáhá, že se odreaguji. A tento systém mi pomáhá a doufám, že to ještě takhle dlouho vydržím. Připravuji se také na festival, který mě stojí hodně sil. Je to Balval fest, kde také budou účinkovat Ida Kellarová, Terne čhave a další. Aktivit mám dost, ale fotbal mi opravdu pomáhá, dříve jsem hrál druhou ligu.

Vaše hudební skupina Kokavakere lavutara je již dost známá a prosadila se skoro po celém světě, co je toho příčinou?

V roce 2000 jsme vystupovali na Khamoru se skupinou Romani luluji, poté jsme byli pozváni jako Kokavakere lavutara a tam začaly naše úspěchy. Dále jsme měli sérii vystoupení v Norsku. To může být příčina, že nás mnozí lidé znají.

Na další otázky nám odpověděla Vladova drahá polovička Jana Sendreiová:

Jak se cítíte v roli herečky?

No, je to těžké. Je to i sláva, ale také mnoho starostí. Manžel to zvládá určitě lépe než já.

Je váš manžel dobrý partner, myslím herecký?

Víte, s manželem se cítíme jako ideální pár i v životě i v hraní. Samozřejmě si občas musíme něco vytknout, co děláme při natáčení, nebo se nějak doplnit, ale jsem s ním moc spokojena.

V. Sendrei a J. Vojtek

Jak se těšíte z toho, že jste v televizním vysílání v Pátek v osm hodin, v hlavním vysílacím čase, díváte na sebe?

Já jako herečka, no dá se říct herečka, ano dívám se na sebe, abych mohla vidět chyby, které dělám, a velice mě to těší, že zrovna v tento čas jsme v televizi, je to vynikající.

Slyšel jsem váš krásný hlas, a dokonce jste jím mohla obšťastnit diváky v Carnegie Hall v New Yorku, myslím, že je to skvělý úspěch, o jakém sníte mnoho zpěváků, ceníte si jej?

Ano, byla jsem vybrána do Carnegie Hall, měla jsem velký strach, ale teď si můžu říct, že nejen Karel Gott zpíval v Carnegie Hall, ale i já jsem tam zpívala (smích).

Živila byste se raději jako herečka nežli jako zpěvačka?

Ne, zpíváním dávám najevo své city, takže herečkou bych být nechtěla. Zpívání je pro mě velice důležitý zdroj, jak ukázat své city a zachovat romské písně a hudbu.

Máte v budoucnu ještě nějaké plány, nebo tomu necháte volný průběh?

Určitě máme další nabídky, ale nic neplánuji.

Na závěr nám naše otázky odpovídal sympatický mladý režisér Sendreiovců Jaro Vojtek:

Jak se vám spolupracuje s rodinou Sendreiových a jaký způsob natáčení uplatňujete? Přece jen jde o neherce, i když navyklé publiku a zájmu veřejnosti, dokonce i médií.

Spolupráce je s nimi velmi dobrá, neboť pochopili, o co nám společně jde. Mám k nim dobrý vztah i důvěru. Natáčení probíhá bez problémů.

Nevadí tedy, že jsou neherci?

Ne, jejich přirozenost je mnohdy lepší, než některé herecké výkony. Také se nebojí vystupovat před kamerou. Většinou se jen dohodneme, co a kde se bude chystat, a já už tuším, jak se zachovají. Myslím, že herectví mají v sobě právě svou přirozenost.

Máte v danou chvíli předem stanovený plán, nebo jedete tzv. naostro, tedy přizpůsobujete natáčení aktuálním nabídkám rodiny?

Například, když chtěli navštívit Karla Gotta, dohodli jsme setkání a od toho momentu to už byla náhoda, nikdo nevěděl, co se stane a jak se to bude vyvíjet. Máme tedy nějaký podnět a průběh dění a přitom vše zaznamenáváme na kameru.

Existuje něco, na co romská rodina nepřistoupí, nebo jsou vám zcela „oddáni“?

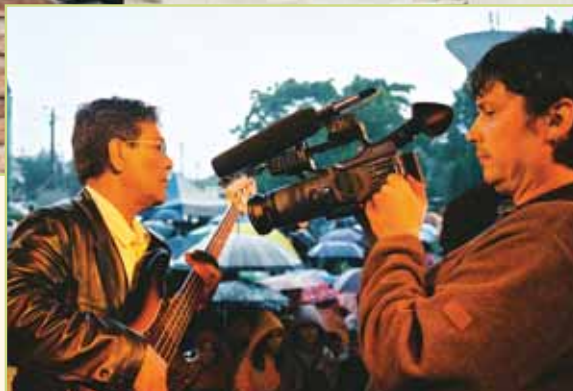
Zatím jsou mi zcela oddáni a důvěřují mi.

Zasmějete se s nimi, tak jako diváci u televizních obrazovek? Dozvídáte se díky natáčení i vy něco o romské rodině, potažmo o Romech samotných?

Určitě, kolikrát mám problémy udržet smích kameru, jednou jsme byli v Praze a celá romská rodina si na náměstí začala navlékat gumové masky známých osobností, dokonce si někdo z nich vzal i masku Hitlera, a pak začali hrát, takové chvíle

mě opravdu velice rozesmějí. S a m o - z ř e j m ě se také dozvídám o Romech velmi mnoho nového, a to mě právě přesvědčilo k tomu natočit další snímek s Romy, bude to film s názvem Cigánské mýty a moritáty.

Pan Sendrei mi prozradil něco o filmu Kokavakere lavutara, má s tímto něco společného?

Ano, to je tento film, to je jeho pracovní název. Skupina Kokavakere lavutara bude ve filmu zažívat a doplňovat tyto romské příběhy, mýty a moritáty.

Kolik dílů s nimi budete ještě točit?

Nyní jsme točili poslední díl, tento týden budou vysílány dva poslední díly s nimi. Poslední díl bude o tom, co jim dalo, nebo naopak vzalo toto natáčení v jejich rodinných životech a jejich tradicích, kupříkladu jejich manželky začaly žárlit, neboť romská rodina je velmi uzavřená do sebe a její členové jsou na sebe citově vázáni, a pro ně je to takový zásah.

Máte v plánu natáčet s nimi další sérii Sendreiovců?

Už asi ne. Jsem rád, že tento pořad s Romy byl vysílán na nejsledovanější televizi na Slovensku, měl dobrou sledovanost a svůj účel, a to ukázat, jak Romové žijí, ale těch devět dílů bylo dost vyčerpávajících. Nyní se spíše soustřeďuji na film s nimi, o kterém jsem mluvil.

Je jasné, že pořad Sendreiovců vzbuzuje u diváků zvědavost, neboť je seznamuje s romskými zvyky, tradicemi a chováním Romů v jejich každodenních povinnostech a jejich běžném životě.

Může u mnohých lidí změnit mínění o Romech, ať už v dobrém, či zlém, ale sami účastníci se těší ze své práce, která má velký vliv právě na zlepšení soužití Romů s ostatními.

Snad každý Rom, který vidí jiného Roma v televizi, rychle přiběhne k obrazovce, zavolá celou rodinu a pozorně všichni sledují, co se o Romech říká. Romy těší, když nejsou viděni jen kvůli tomu špatnému a dodává jim to lepší sebevědomí. Televizní show poukázala na Romy jako na normální lidi, kteří pracují, baví se a prostě žijí.

Věřme, že do budoucna bude takovýchto pořadů a filmů více a Romové se budou moci ukázat v dobrém světle, tak jako je to v případě Sendreiovců.

„Útočení mám v krvi“

Po pravdě řečeno nejsem žádná velká odbornice na fotbal a ho-
nění za kulatým nesmyslem jsem nikdy nepochopila, na druhou
stranu ráda poznávám úspěšné mladé Romy, a tím rozhodně je
i Josef Balog z Pardubic.

Narodil se v Pardubicích a je nejmladší z pěti sourozenců. Osmadvaceti-
letý Josef Balog, velmi ambiciózní, pohledný a inteligentní muž, za míčem
neběhá jen pro zábavu, je to jeho život. O jeho kvalitě svědčí fakt, že
v současné době patří ve fotbalové 1.A třídě, kde hraje za Živánice, k těm
nejvíce ceněným hráčům. Jak sám říká, má v krvi útočení, takže nastupuje
na postu středního útočníka.

Josef začal hrát fotbal již od svých osmi let. Jeho klubem se stal SK Par-
dubice, kde strávil většinu svého dosavadního fotbalového života. Poté
si ho všimli v klubu Lázní Bohdaneč, kde hrál 2. ligu. Tento tým bohužel
zmizel z fotbalové mapy kvůli finančním problémům, a tak Josef přestoupil
do Živánic.

Balogovým největším snem je zahrát si první ligu tady v České republice.
Když se zasní, nechá vás nahlédnout i do svých „tajných“ plánů a snů,
snad jako každý muž posedlý fotbalem. Rád by zkusil nějaké zahraniční
kluby, například ve Francii, kde je jeho oblíbeným týmem Olympique Lyon.
Jeho zatím nejdůležitějším gólem byl vítězný gól v zápase o Českomor-
avský pohár. Mezi největší úspěchy řadí i získání trofeje prestižního fotba-
lového turnaje v Kladně, kterého se zúčastnilo více než 30 týmů. Snad
nejvydařenějším zápasem kariéry se stal boj jeho týmu s týmem z Le-
tohradu, který vyhráli 5:1 a během něhož se mu podařilo vstřelit všechny
góly! Jeho největším individuálním úspěchem je cena pro nejlepšího hráče
předloňského ročníku soutěže.

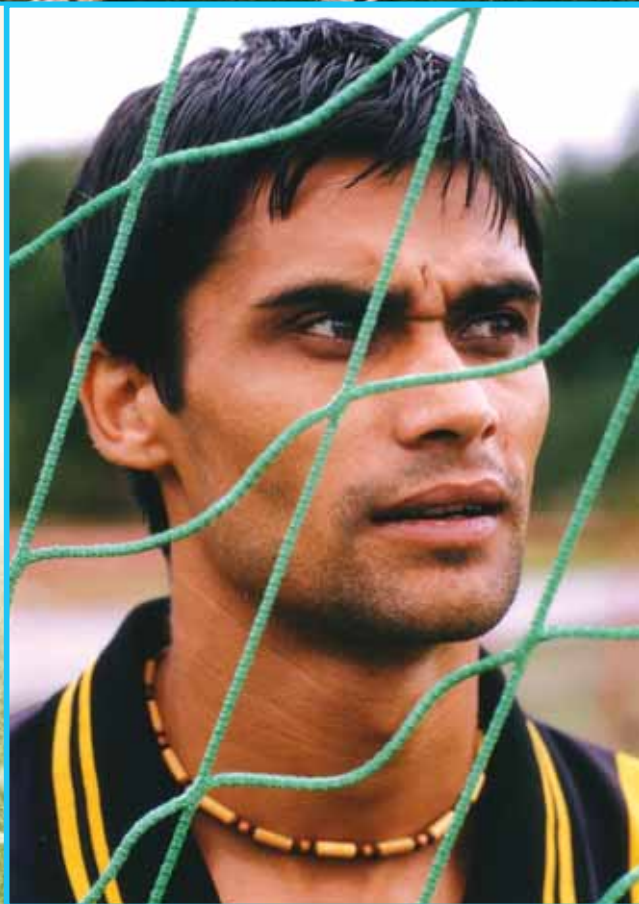
Jeho oblíbenými fotbalovými vzory, v jejichž „šlépějí kopaček“ by se rád
vydal, jsou například Ronaldinho a Samuel Eto'o. Tvrdí: „Ronaldinho má
fantastickou techniku a úžasný přehled ve hře. Kamerunec Samuel Eto'o je oproti Ronaldinovi
neuvěřitelně rychlý a jeho koncovka je bezchybná.“ Z českých hráčů se mu líbí Rosický, Nedvěd,
Koller, Baroš, kteří se ve fotbale dokázali prosadit i v zahraničí, což snad dostatečně ukazuje na
jejich hráčskou dovednost.

Bohužel se Josef Balog setkal na fotbale i s rasismem, když mu například jeho protihráči nebo fa-
noušci protihráčů nadávali do cikánů. „Samozřejmě že podle platných řádů by měli kvůli narážkám
na barvu pleti rozhodčí okamžitě zápas ukončit, ale rozhodčí si toho nevšímají, prostě dělají, že nic
neslyší a nevidí.“ Josef se ovšem už s takovými projevy smířil, prý si již zvykl, že v České republice
je rasismus na denním pořádku. Na druhou stranu se Balogovi nikdy nestalo, že by zažil rasismus
ze strany svých spoluhráčů či fanoušků, nebo dokonce trenéra Milana Ujce. Snad se něco zlepšilo
díky nové mediální kampani Spolu proti rasismu, jejíž tváří se stal kapitán Sparty Praha Tomáš Si-
vok. „Různé barvy ve fotbale mě fakt baví“, stojí na plakátech u jeho fotografie zajímavě upravené
tak, aby dokreslovala jeho slova, doufáme, že myšlená vážně. Téma rasismu na fotbale je v sou-
časnosti docela vážně diskutovaným tématem. Josefa mrzí, že nezná ve svém okolí další romské
profesionální fotbalisty. Mezi Balogovy dobré přátele patří Luboš Kubík a Václav Němeček, bývalí
reprezentanti Československa.

Josefovy Živánice uplynulý ročník 1.A třídy zakončily celkovým vítězstvím a díky tomu postoupily
do divize. Ovšem Josef s největší pravděpodobností v Živánicích nezůstane. Jeho velkého fotba-
lového nadání si totiž všiml pardubický trenér Milan Půlpit, který chce, aby v novém ročníku hrál za
FKS-Pardubice druhou ligu.

Ve volném čase si v Pardubicích vzal na starost romské děti, které chodí do střediska, kde mají
taneční kroužky, zakládají tam nové romské skupiny a mají tam i hračky a hry pro ukrácení dlouhé
chvilky. „S romskými kluky, kteří chodí do tohoto střediska, jezdím na různé fotbalové zápasy. Vždy
jsme vyhráli první nebo druhé místo. Hrají s nimi za pardubické Romské středisko, které je již jejich
zásluhou ověšené různými diplomaty.“

Josef má tříletého syna Josefa a říká, že i jeho bude vést k fotbalu, protože si přeje, aby z něj vyrostl
dobrý fotbalista a aby byl ještě lepší než on. Na závěr nezbyvá, než Josefu Balogovi popřát mnoho
úspěchů a aby se jeho největší sny naplnily.

„Libová kérka, ne?“

Nedávno jsem cestou domů z kamarádových narozenin přemýšlel nad nějakým zajímavým a trochu i provokujícím tématem pro tuto rubriku, určenou mladým. Vtom mě vyrušili dva machři, kteří spolu mluvili nahlas, jako by stáli každý na druhém konci vagonu. „Tak se ukáž, jak ti to tam udělali!“ „No ještě mě to pořád bolí. Mám to čerstvý. Tak podívej... Libová kérka, ne?“ a ukázal svému kamarádovi paži plnou „obrázků“. V tu ránu patřila pozornost všech cestujících právě těmto klukům, a téma pro tuto rubriku bylo na světě...

Co říkáte na lidi, kteří mají své tělo pokryté tetováním? Líbí se vám to? Nechali byste si i vy něco podobného v tetovacím salonu udělat? Na to jsme se zeptali žáků a studentů základních a středních škol Praze. Stejně otázky pokládáme i vám čtenářům a můžete na ně reagovat na romea@romea.cz, tomasbystry@seznam.cz nebo na adrese naší redakce! Mrkněte i na www.skola.romea.cz!

Minirozhovor

Tetování znali už i staří Egypťané, kteří ho používali k označování otroků. V dnešní době se stalo hojně vyhledávaným módním doplňkem mnoha mužů a žen nejrůznějšího věku. Poukazuje na jistý životní styl, který vyznávají různé skupiny lidí. Jsou však lidé, a dle mého soudu je jich čím dál více, kteří se nechají tetovat jen z toho důvodu, že se jim tetování líbí na druhých, a tudíž nechtějí zůstat pozadu. Zajímavé však je, že podle výzkumů podstupují bolestivý zákrok častěji ženy než muži. Triadvacetiletý Michal Kepka z Prahy touží po návštěvě tetovacího salonu již od svých patnácti let. V tetování viděl svobodu a volnost, po které touží zřejmě většina dospívajících kluků i holek. Tento sympatický „Romák“, který pracuje v úklidové firmě, si na své první tetování počkal až do jednadvaceti. Už teď ale ví, že chce, aby nejrůznějších symbolů na jeho těle přibývalo a přibývalo...

Vím, že ještě nedávno byl člověk s tetováním automaticky brán jako kriminálník. Ty ses osobně setkal s takovými problémy a negativními postoji ze strany veřejnosti?

No bylo jich požehnaně. Ale asi jeden mi utkví v paměti nadlouho. Když jsem jednou uklízel v jedné hodně luxusní vile, přišel se za mnou podívat její majitel, který hned zavolal mé vedoucí. Ta mi několik dní na to řekla, že tam už uklízet prostě nebudu.

Přemýšlel jsi o tom, že třeba za pár let se ti tvůj „obrázek“ už líbit nemusí?

Říkal jsem si to taky. Byl jsem totiž přesvědčen o tom, že si nechám udělat jen jedno tetování, a tak jsem si to chtěl pořádně rozmyslet. Ten kluk, kterej mi tu „kérku“ dělal, mi ale řekl, že se vrátím pro další. A taky jsem se vrátil.

Možná poněkud hloupá otázka, ale přeci jenom – proč vlastně máš tetování?

Viš, v těch patnácti to pro mě představovalo něco jako hroznou volnost, svobodu, to, že jsem už skoro dospělý, a tetování k té dospělosti patří. Teď je to pro mě jen takový módní výstřelek. Prostě se mi to líbí...

Ondřej Píkl,
16 let, Euroškola Praha

Abych se přiznal, ještě jsem o tom nepřemýšlel, že bych si nějaké tetování nechal udělat. Máma by asi dost zuřila, protože jsem na to, myslím, dost mladý. Ale i přesto se mi to na někom líbí, někomu to prostě sluší.

O lidech, kteří mají „kérku“, si nemyslím nic špatného. Je to čistě jen jejich věc, jak se na veřejnosti prezentují.

Migdália Reysová,
19 let, v domácnosti

Líbí se mi, když má nějaký kluk tetování. Je to určitě pro každou holku přitažlivé. Já osobně bych se tetovat nenechala. Bála bych se bolesti a rizik, která jsou s tím spojená. A asi by mi bylo trapné, mít to jednou před svými dětmi nebo vnoučaty.

K holkám se to podle mého názoru moc nehodí.

Tereza Jalovcová,
17 let, Podnikatelská střední škola

Už dlouho si chci nechat vytetovat nějaký hezký obrázek. Třeba šтира nebo list marihuany – to hodně vypráví o mé osobě. Máma je pro. Líbí se jí to, protože to je moderní ženská. Táta je ale jednoznačně proti, takže

musím ještě pořád zkoušet ho přemlouvat. Myslím si, že tetování je věc každého z nás.

Vašek Váňa,
18 let, základní škola

O tetování se moc nezajímám. Určitě se mi to líbí, je to jistě pro každého člověka, který nějaké má, určitě zpestření. Někakou dobu jsem také uvažoval, že bych si něco nechal udělat, ale pak mě to brzy přešlo.

A na závěr jen pár řádků o rizicích, která pro RV zminila dermatoložka **MUDr. Dana Konopásková**. Pro více informací ale raději navštivte svého lékaře.

„Při tetování se naruší kůže a i v případě, že jehla nepronikne příliš hluboko, existuje nebezpečí bakteriální nebo virové infekce. Pokud k infekci nedojde, hrozí kontaktní alergie nebo různé alergické reakce, které mohou způsobit zarudnutí kůže, otok, svědění nebo vznik strupů.“

Černý anděl

Psaní tohoto profilu bylo pro mě velkým zážitkem, protože jsem se musela ponořit do svých vzpomínek zpátky až do dětství. Objektem mého zájmu se totiž stal můj o rok starší bratr Dežider. O jeho životě a názorech jsme si povídali u mámy v kuchyni.

Deži se narodil stejně jako já v Pardubicích. Chodili jsme spolu do stejné třídy základní školy celých osm let, dokonce jsme seděli v jedné školní lavici. Ačkoliv byl Deži o rok starší, máma chtěla, abychom byli jako sourozenci v jedné třídě, a tak šel bratr do školy o rok později. Během školních let byl Deži mým ochráncem, rytířem. Byl na mém každém kroku, nikdo mi nesměl říct krivého slova, jinak ho Deži okamžitě potrestal. Na druhou stranu jsem se v začínající pubertě nesměla bavit s tzv. zkaženými holkami nebo pobývat ve společnosti, kterou považoval za špatnou.

Byli jsme nejen sourozenci, ale také velcí kamarádi. Chodili jsme spolu ven, měli společné zájmy, jako třeba četbu a zpěv, tancovali jsme ve stejném tanečním kroužku, hráli divadlo, prostě jsme bez sebe nedali ani ránu. Deži se díky svému tanci dokonce prosadil v taneční skupině Mon Signore a vystupoval jako tanečník ve videoklipu kdysi slavné rapové skupiny Rapmasters.

Deži je velice inteligentní, vždy se učil ve škole dobře. Navíc byl díky kamarádské povaze ve škole oblíbený, samozřejmě hlavně u holek, které ho hrozně obdivovaly.

Neměli ho však rádi jen ve škole. Při našem stěhování z Pardubic do Prahy (Dežimu bylo tenkrát patnáct) se s ním

přišla rozloučit snad půlka Pardubic.

Pro Dežiho byl den stěhování tou nejhorší chvílí v jeho dosavadním životě. Trvalo velmi dlouho, než si zvykl na Prahu, byl nešťastný, nedokázal si najít nové kamarády. Naštěstí se postupem času situace zlepšila a on se spřátelil s kluky té doby komerčně úspěšných skupin Lunetic, Chaozz, DJ Ricardo a dalších.

V té době také založil pětičlennou vokální skupinu Black Angels. Bylo to pro mě nejúspěšnější životní období, pracovně jsem byl šlehaný vytížený nejen koncertováním s Black Angels, ale i prací v modelingu. Například jsem nafotil módní katalog pro značku Levi's, působil jsem jako model na módních přehlídkách," vzpomíná Deži.

Po dvou letech koncertování se skupina Black Angels rozpadla. Důvodem byly drogy, které jeden z členů kapely (ne Deži) začal užívat. S koncem Black Angels postupně skončila i Dežeho práce v modelingu a bratr se začal žít jako prodáváč v Elektu.

V osobním životě pro něj nastalo stejně nešťastné období jako v životě pracovním. Rozešel se s neromskou přítelkyní Katkou, s níž má dnes již šestiletou dceru Sárinku.

Dalším jeho životním mezníkem bylo natáčení amerického filmu Blade II s Wesleyem Snipsem v hlavní roli. Tam se Deži seznámil se svou současnou romskou přítelkyní Žanetou, s kterou má třiletého syna Patrika. Loňského ledna o bratrových narozeninách zasáhla Dežeho další rána osudu. Žaneta náhle upadla do kómatu následkem obyčejné chřipky. Po dvou měsících, kdy lékaři nedávali Dežimu ani mizivou naději, se naštěstí Žaneta vrátila opět do života. Za chřipku ovšem zaplatila vysokou cenu. Má totiž částečné nehybnou nohu, trvalé poškození mozku a její stav se bohužel nijak zvlášť nelepší.

Deži v současné době pracuje v tiskárně jako vedoucí směny, stará se o ženu a dítě a už zase spřádá nové životní plány do budoucna.

Preji Dežimu jako jeho sestra z celého srdce do dalšího života hodně štěstí a lásky, protože si do této doby v životě hodně vytrpěl.

Růžena Godlová, student mediálního kursu o. s. Romea

Kale se opřeli sami o sebe

... a jde jim to skvěle. Odpověď na otázku, jestli skupina Kale může existovat bez zpěvačky Věry Bílé, má podobu nového cedéčka. Dokonce lze říci, že posluchači mohou být velmi překvapeni. Ti, kteří sledovali dráhu téhle skupiny delší dobu, ovšem věděli své. Za výraznou postavou i zpěvačkou Věrou Bílou, již poznalo publikum v Americe, Velké Británii, Izraeli nebo kontinentální Evropě, vždy stála parta velmi schopných muzikantů. A zpěváků, nutno dodat, zvláště když si člověk poslechne, jak jejich hlasy harmonicky a takřka beatlesovsky ladí. Ostatně na novou desku, již nazvala prostě Kale, si skupina vypůjčila píseň *Because* od Beatles.

Jistě, lze namítnout, že sezpívané hlasy samy o sobě nestačí. Kapela potřebuje nějaký vůdčí hlas – a také ho má v osobě Dezidera Lúčky, který na sebe upozornil už na koncertech s Věrou Bílou. Tenhle zpěvák dokáže vystoupat i do technicky náročných výšek a činí tak s přirozenou lehkostí.

Zbývá však jedna, dosti podstatná věc: suverenita i kvalita Kale na sebe musí upozornit. Kale potřebují zaujmout publikum natolik, aby mezera po mediálně známé Věře Bílé byla rychle zacelena. Její odchod by neměl působit jako vážná ztráta. Nedávno kapela sebejistě prohlásila, že by zpěvačku nevzala zpátky do sestavy, ani kdyby o to Věra Bílá stála. Nechme stranou jejich rozepře a připomeňme si princip jejich společného projektu, jenž pokračuje dál.

Věru Bílou pomohla objevit Zuzana Navarová, která zpěvačku dovedla k prvnímu cedéčku Rom Pop. Muzika, která je přepisem či obrazem romských lidových písní,

samostatná jednotka. Svoji hudbu, respektive přístup k ní, nemusejí měnit. Kale se nikdy nesnažili o přezdobenou muziku. Jejich styl už léta vychází z rytmické i melodické souhry kytar, které podporují další nástroje. Maximum dokáže tahle kapela dosáhnout s úspornými prostředky: ze strun vystupují ohnivé tóny, která dávají písním obrovskou energii a jež nutí ke zpěvu i tanci. Nové album, které nazvali Kale, vznikalo pod tlakem. Potřebovali rychle desku, aby se mohli vypravit do světa bez Věry Bílé a s vlastní vizitkou. Některé skladby vytáhli ze šuplíku a sáhli i po písních, které měli ověřené ještě s Věrou Bílou. Ovšem na této desce dostali možnost sami autoři, aby si je zazpívali. Například Suno Mange Džalas od Emila Mika, který má nádherný, v Kale dříve nevyužitý hlas. Kale vsadili na styl, který mají v krvi z koncertů, a písně se v jejich podání otevřely jako zřídla emocí. Dá se říci, že se obrátili ke všemu podstatnému, na čem stojí jejich muzika, a nahráli ji bez zbytečných efektů. Asi tak, jako by přišli na návštěvu do kuchyně. Chtěli mít na desce nějakou českou věc, a tak zvolili legendární skladbu Sluneční hrob od Vladimíra Mišika a svého manažera Jiřího Smetany. Na kytaru si v téhle písni zahrál hostující Radim Hladík. Byla to prospěšná volba. Kale ukázali, že rocková píseň není v jejich podání pouhým odbočením, ale může se stát další variací rom popu. Stejně jako zmíněný song *Because* od Beatles.

Kale se nikdy nesnažili, aby zněli jako folklórní soubor, ale tvoří a posouvají svou

Foto: Irena Motliková, 2006

chytila publikum za srdce. Manažer Jiří Smetana se pak postaral o to, aby se Kale s Věrou Bílou dostali do Francie a postupně dál do světa. Sám jsem měl štěstí, že jsem Kale a Věru Bílou viděl v portugalském městě Cáceres na festivalu Womad. V hotelu, kde se Kale rozsvíčkovali před koncertem, jsem slyšel, jak si sestava jen tak na pokoji zazpívala vícehlasy. Včetně písní od Beatles. Bylo to dokonalé.

Už tehdy bylo jasné, že pánové dokáží vytvořit zcela suverenní těleso. V londýnském Barbicanu měli pak koncert, na kterém jim aplaudoval plný sál vestoje. Přesvědčil jsem se osobně, a to přímo v jednom z center světové populární hudby, že fenomén téhle zpěvačky a její kapely překračuje hranice. Zároveň bylo jasné, že nic v hudbě či vokálním projevu by nemělo bránit tomu, aby Kale jeli dál jako

hudbu k tematům, která nacházejí kolem sebe. Děje se to přirozeně a zvolna. Kale, a vedle nich třeba ostravská skupina Buty s výtečnou deskou Normale nebo Gulo Čar s albem *Gypsy Goes To Hollywood*, ukazují, že romská hudba má stejné schopnosti jako blues. Je tvárná a dokáže se spojit s různými styly i lidmi, aniž by ztratila duši.

Pronásledování Romů v Rumunsku

(1940–1945)

Rumunsko bylo a dodnes je zemí s nejpoměrnější romskou komunitou. V době druhé světové války byl v Rumunsku u moci autoritativní režim Iona Antoneska, který se stal spojencem nacistického Německa. Samotný rumunský stát si zachoval nezávislost, ale podobně jako nacistický režim v Německu pronásledoval své občany z rasových důvodů. Jednalo se především o protizidovské pogromy a vyvražďování židovských komunit především na východě Rumunska.

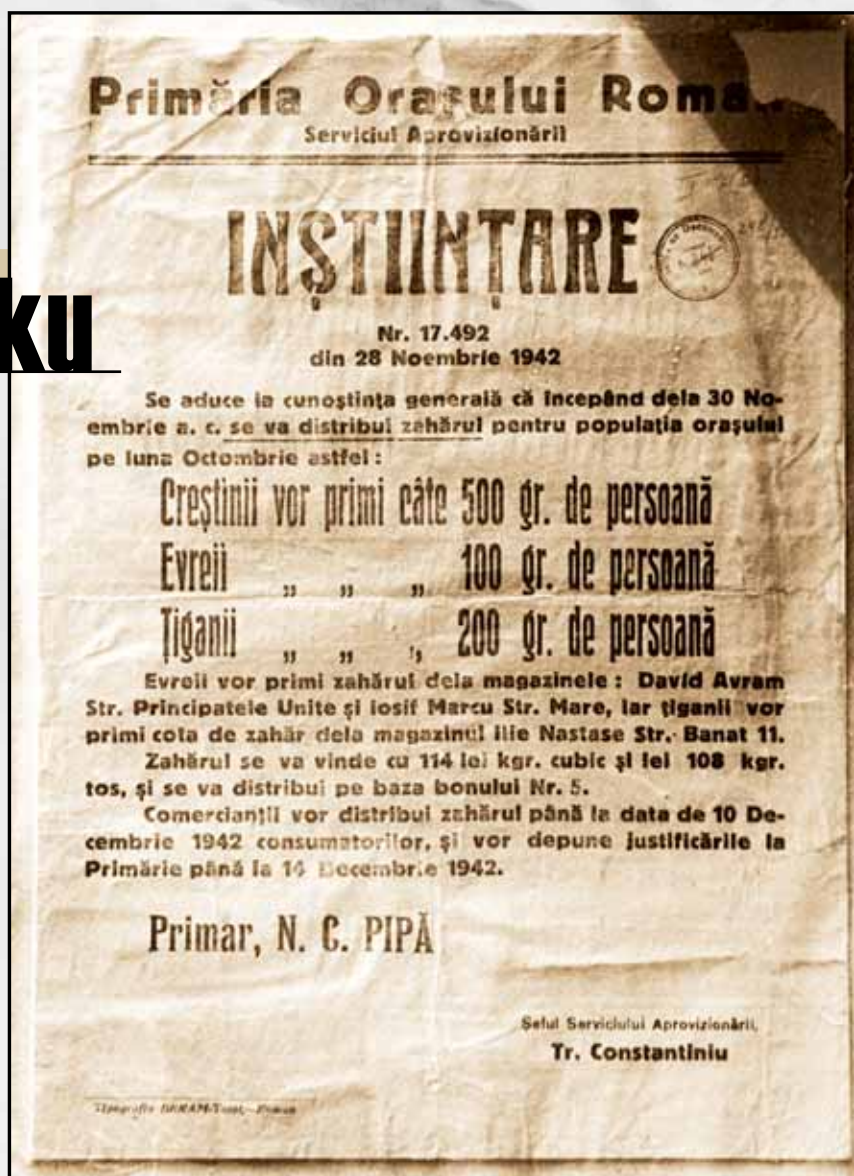
Pronásledování Romů v Rumunsku nebylo v době druhé světové války systematické a jednalo se spíše o různá opatření na místní úrovni (podobně jako na Slovensku – zákaz vstupu do částí obcí atp.). Rumunský stát neměl zájem na pronásledování Romů také z toho důvodu, že mnoho romských mužů narukovalo a sloužilo v armádě. Podle oficiálního sčítání z roku 1940 žilo v Rumunsku 262 501 Romů. Skutečný počet Romů byl zřejmě vyšší.

Když v létě 1941 napadlo Německo se svými spojenci (mj. s Rumunskem) Sovětský svaz, obsadila rumunská armáda v průběhu srpna 1941 mj. území mezi řekami Dněstrem a Bugem, kde byla zřízena provincie pod jménem Transnistria. Toto bažinaté a nehostinné území se stalo místem, kde vznikaly koncentrační tábory a ghetta pro židovské obyvatele Rumunska. Na toto místo bylo v letech 1941–1942 deportováno také pětadvacet až osmadvacet tisíc Romů z celého Rumunska. Mělo se jednat především o kočovné Romy.

Deportace Romů do Transnistrie se setkala s protesty části rumunské politické reprezentace a také nacistických okupantů na Ukrajině. Alfred Rosenberg, nacistický ideolog a „guvernér“ Ukrajiny, vyslovil v roce 1942 obavu, že Romové, kteří prchali z Transnistrie, se usadí na ukrajinském území určeném k poněmčení. Část rumunských politiků protestovala proti deportacím Romů především s ohledem na romské vojáky na frontě, kterým byly deportovány celé rodiny, a také z toho důvodu, že Romové byli považováni za zručné řemeslníky, kteří budou chybět. Proti deportacím kočovných Romů nikdo neprotestoval a Gheorghe Niculescu (prezident Unie Romů v Rumunsku, zal. 1934) v září 1942 prohlásil, že deportace se nebudou týkat usazených Romů. I přesto bylo deportováno mnoho usazených Romů, což vyvolalo silné protesty a masové deportace byly v průběhu roku 1942 zastaveny. Většina Romů se do léta 1944 vrátila z vyhnanství v Transnistrii zpět domů.

Maria Sava Moise (nar. 1925) z Jasi v Moldávii vzpomínala na to, jak byla spolu s matkou a sourozenci odvezena do Transnistrie. Po deportaci byli všichni zanecháni bez prostředků v polích. Hlad a životní podmínky byly katastrofální. Otec této rodiny sloužil v armádě a naštěstí v roce 1943 přišel se svým oddílem

do Transnistrie a podařilo se mu rodinu propašovat zpět domů. Podobný osud měla většina deportovaných, pokud přežila zimu.

V poválečném období nebyla deportací Romů do Transnistrie věnována pozornost. V poválečných procesech zdůvodňoval Ion Antonescu protiromská opatření „ochranou veřejného pořádku“, ale celkově nebyla tomuto tématu věnována žádná pozornost a oběti deportací nebyly odškodněny. V roce 1949 byla rozpuštěna také jediná romská organizace, která se snažila o podporu romským rodinám postiženým pronásledováním za druhé světové války. V době komunismu se otázka deportací Romů stala zakázaným tématem. Výjimkou se stala zmínka v roce 1974, kdy bylo v oficiálně vydané publikaci uvedeno, že z deportovaných 26 000 Romů bylo šest až osm tisíc zavražděno a tři tisíce zemřely v důsledku nemoci a hladu. V 70. letech podnikl také komunistický režim v Rumunsku akci, kdy chtěl získat odškodnění od Spolkové republiky Německo. Celkem bylo z Rumunska podáno 36 000 žádostí o odškodnění. Jednalo se o státem koncipovanou akci, jejímž cílem bylo zřejmě získat pro Rumunsko lepší pozici při vyjednávání o přesídlení rumunských Němců do Německa.

Po svržení komunistického režimu v Rumunsku se objevily první zmínky o deportacích Romů do Transnistrie. Některé publikace a část rumunské politické scény začaly oslavovat dobu autoritativní vlády Iona Antoneska, včetně postupu proti národnostním menšinám. V některých z těchto prací jsou deportace do Transnistrie ospravedlňovány „veřejným pořádkem“. Část rumunských historiků chápe deportace jako projev rasové a etnické nesnášenlivosti.

Prameny a literatura:

Crowe D., *A History of the Gypsies of Eastern Europe and Russia*, New York 1996.

Achim V., *Romanian Memory of the Persecution of Roma*, www.ushmm.org.

Romské dějiny v datech

1707, 18. 8.

Romka Barbora Vojáková stála už jednou před hrdebním soudem, porušila však revers, a byla proto na Novém Městě Pražském popravena mečem. Její děti Zuzana Peškova a Kačenka Michalova, zadržené spolu s ní při potulce v Podbrdském kraji, byly dány na vychování „k dobrým lidem, aby k službě a poctivého života se naučily“.

1708

Dřevoryt neznámého autora sloužil jako předloha k malování varovných tabulí ve Slezsku je u nás současně prvním výtvarným znázorněním Romů (romské rodiny).

1713, 11. 5.

Ve smolné knize městečka Divišova, do níž byly zapisovány výpovědi vyslychaných na útrpném právu, nachází se na přiloženém hrdebním reversu vlastnoruční podpis znějící na jméno „Dorota czikanka“.

1717, 7. 10.

Cisář Karel VI. zopakoval zvláštním dekretem všechna protiromská nařízení svých předchůdců a zpřísnil postihy vrchností, správců a obecních představených za poskytování úkrytu nebo jakékoli pomoci pronásledovaným Romům.

1717, 18. 11.

Městský soud v Žatci vynesl rozsudek nad Romkou Barborou Krobotovou k vyhnání ze země. Předtím ji měl kat pouze vyřezat na zádech písmeno R (zkratka latinského slova relegata, tj. vypovězená), neboť byla v šestineděli a nesnesla by ostatní obvyklé sankce – urážnutí ucha

Cikánská rodina a kat, 1708

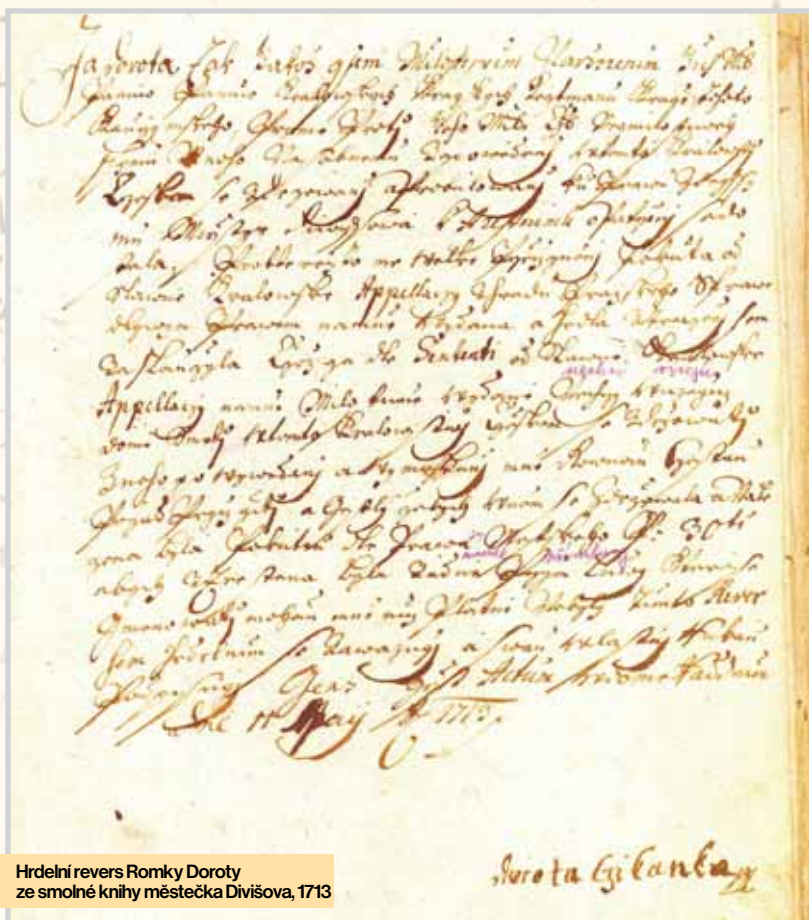
a vymrskání kolem šibenice; její novorozená dcera Katerle ji měla být odebrána a ponechána matce jenom pro případ, že by o ni nikdo ze žateckých neprojevil zájem a nevzal si ji na vychování.

1721, 20. 5.

Novým císařským dekretem Karla VI. se nařizovalo při opětném dopadení Romů stínat ženy mečem, zatímco dost silným chlapcům mělo být uřezáno druhé ucho; děti byly popraveným matkám odnímány a dávány do špitálů anebo do rodin, kde měly být vedeny k pracovním návykům a vychovávány v křesťanské víře.

1724, 1. 7.

Před treboňským městským soudem propadli hrdlem pro opakovanou potulku čtyři Romové: devatenáctiletý Karel byl oběšen a dvanáctiletá Kateřina (při výslechu uváděla jméno Madlena), šestnáctiletá Dorota (Alžběta) a dvanáctiletá Anna (Dorota) byly sfaty mečem. Naproti tomu padesátiletá Dorota byla odsouzena

Hrdební revers Romky Doroty ze smolné knihy městečka Divišova, 1713

k trojmu vymrskání a po sepsání hrdebního reversu k vypovězení ze všech dědičných zemí; pokud by se však nacházela „v nedostatečném stavu“, měla zůstat zaopatřena ve vězení, než by se zotavila, a teprve pak měla být tato sankce vykonána. K soudu byli obesláni také poddaní, rolník z Neplachovic a sklenář ze Slavětic, a vyslychání, proč vrátili potrestaným Romkám za peněžitý úplatek jejich děti.

1726, 21. 5.

Městský soud v Sušici odsoudil pro potulku Franičku (romským jménem Hatta) k trestu smrti mečem. Poněvadž však byla těhotná, nařídil nejvyšší apelační soud provést exekuci až po porodu a novorozence dát na výchovu.

1726, 22. 1.

Ve snaze „uvésti jednotejnost a rovnost, která by budoucně v potrestání té zemhubící cikánské sběře držána a zachována býti mohla“, unifikoval poslední dekret Karla VI. proti Romům trestání romské potulky v Českém království, Moravském markrabství, Slezském vévodství a v Kladském hrabství a ponechával v platnosti prohlášení Romů za psance (vogelfrei).

1730, 15. 3.

Městský soud v Kozlancech odsoudil Roma Michala Hamerníka k nucené práci na panském nebo obecním díle. Prvního doklad takového trestního postihu, který začal postupně vytlačovat do té doby obvyklé sankce hrdební nebo tělesné.

1736, 15. 6.

Maxmilián Oldřich Kounic-Rittberg udělil pas synu Štěpána Daniela Tomášovi, když mu už předtím potvrdil pas od krajských hejtmanů, stejně jako potvrzoval pasy jeho bratřím Antonínu, Josefu, Martinu a Ondřeji Danielovým a švagrům Janu a Josefu Michálovým. Podmínkou tolerování všech těchto romských kovářů bylo, že se nesměli vydávat za prací společně, nýbrž každý zvlášť a jenom se svou rodinou, že měli žít stejným způsobem jako ostatní poddaní a že se konečně zavázali bránit vstupu uherských Romů na moravské území.

1739

Nejstarší matriční záznamy o smíšených sňatcích Romů s Neromkami: 20. 7. se oženil ve Veselí n. Moravou vdovec Tomáš Daniel s Alžbětou, dcerou po zemřelém Pavlu Burešovi ze Zlechova, a 11. 8. v Kunovicích vdovec Antonín István s nejmenovanou dcerou Martina Kadlečíka z Prakšic.

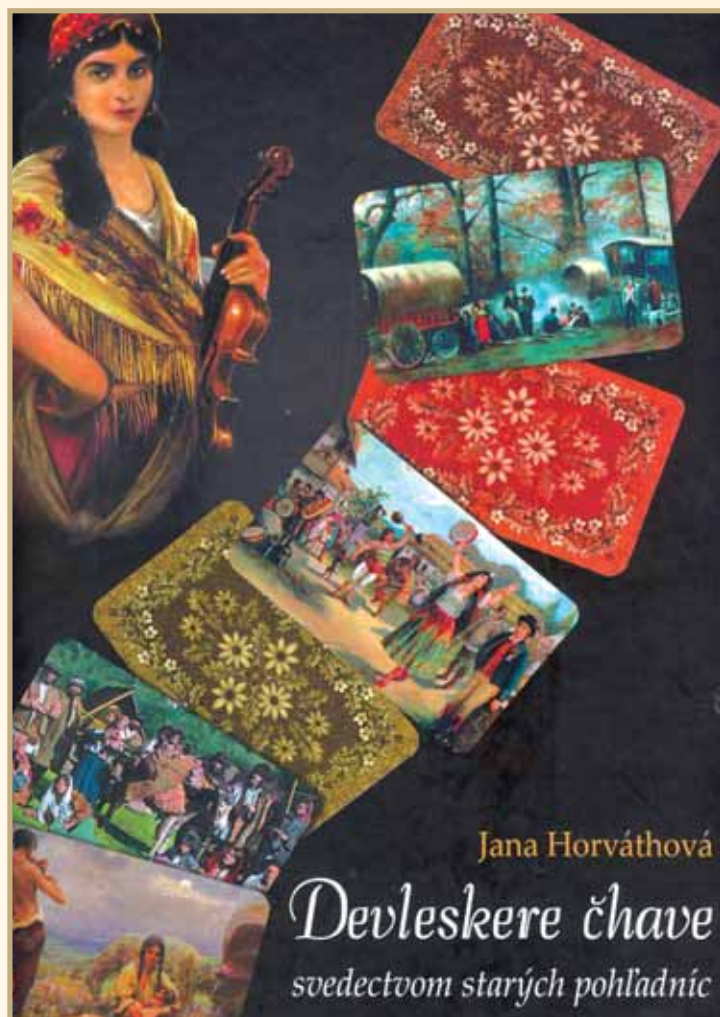
Ponořte se do krásy starých pohlednic

Před nedávnem vydalo slovenské vydavatelství Region Poprad neobyčejně krásnou a jedinečnou knihu s názvem *Devleskere čhave* – svedectvom starých pohľadnic, jejíž autorkou je ředitelka brněnského Muzea romské kultury Jana Horváthová. V knize naleznete 239 reprodukovaných fotografií a pohlednic s romskou tematikou, jejichž původ je datován v období od roku 1895 až do 30. let 20. století. Tyto malé výtvarné skvosty pocházejí ze střední Evropy, Podkarpatské Rusi a Balkánu, ale i z daleké Španělska a Ruska. Nebýt brněnského Muzea romské kultury, Okresního muzea v polském Tarnowu a soukromých sběratelů pohlednic, těžko by tato kniha spatřila světlo světa.

„Pohľadnice s cigánskymi námetmi sú dnes ceneným zberateľským artiklom. Cigánska téma bývala odnepamäti obľúbená v celej širokej oblasti umenia... Stala sa výrazom túžby po veciach exotických, tajomných a ťažko uchopiteľných,“ vysvětluje v úvodu knihy Jana Horváthová. Pohľadnice v této knize jsou výjimečné nejenom svojí krásou, jakou dnes ve stojanech trafik těžko naleznete, ale i historickou hodnotou. „Z podstaty fotografie je isté, že zachycujú reálnu podobu snímaných objektov. Tak sú možno iba mimovoľným, ale dnes určite cenným a jedinečným zdrojom spoznania takmer štyroch desaťročí života Rómov v Európe,“ píše Horváthová.

Pohľadnice jsou v knize tematicky rozděleny. Najdeme tu kapitoly o kočovnících, usedle žijících Romech, o odivání, řemeslech, hudebnících, o krásě žen či cigánském mýtu. To vše navíc doprovázeno zevrubným slovensko-romským textem. Poslední část knihy obsahuje překlad jednotlivých textů do angličtiny a maďarštiny.

Zájemcům se tak do rukou dostává dílo, které by nemělo chybět v žádné knihovně. Zaslouží si v ní skutečně úctyhodné místo.

Gipsyho další deska brzy na světě

Foto: Jiří Miňovský

Radek Banga alias Gipsy je od počátků své hudební kariéry spojován s hip-hopem a r'n'b. Tentokrát však na jeho příznivce čeká překvapení. V těchto dnech se rodí deska, již si Gipsy splnil svůj dlouholetý sen. Nové album s názvem *Romano hip-hop* je netradiční, ale vydařenou fúzí hip-hopu a tradiční romské muziky.

Po třech deskách vydaných s kapelou Syndrom Snopp a sólových albech *Ya Favorite* Cd *Rom* a *Rýmy a Blues* se Radek Banga začal naplno věnovat současné kapele Gipsy.cz. Společně s Vojtou Lavičkou a bratry Petrem a Honzou Surmajovými dokazuje své vokální umění, ale i zábavu a vtipný rap. Nové album nezklahe, a to i přesto, že spojuje dva naprosto odlišné hudební světy.

V Plzni se rodí nový festival

Wings of Gipsy neboli Křídla Romů, tak zní 1. ročník největšího festivalu romské kulturní scény v ČR. Můžete jej navštívit od 16. do 21. října v plzeňském kulturním domě Šerňovka.

V západočeském městě se tradici romských festivalů doposud nedařilo. Několik lidí se tedy rozhodlo zkusit štěstí právě s touto akcí. Jedním z cílů je představit romskou kulturu v širokém slova smyslu. Proto jeho součástí budou vzdělávací workshopy, kde roští vysokoškoláci seznámí návštěvníky s dějinami Romů, romským jazykem či tancem. Na přednášky jsou kromě veřejnosti zvány i základní a střední školy. „Festival bude ojedinelý mimo jiné tím, že představí velké spektrum romských umělců. Oslovili jsme proto i hráče r'n'b, hip-hopu či funky,“ upřesňuje jeden z organizátorů David Tišer. Kromě zvukných jmen, jako jsou Gulo čar, Trini, Kale, Točkolotoč, Terne čhave, Kmeťo band či Gondolán trio a další, na festivalu vystoupí řada dětských umělců, např. Vierka Berkyová či Monika Bagárová. Zvláštností akce bude vystoupení dětských talentů z romských ghett. „Když jsem jedním z těchto míst procházel, zastavilo mě na ulici několik dětí. Některé z nich zpívaly tak pěkně, že jsme se rozhodli pozvat je na pódium. Rádi bychom se v dalších ročnících zaměřili na hledání takto talentovaných dětí,“ dodává David Tišer.

Na festivalu bude rovněž možné zhlédnout dokument o holocaustu Romů. „To jsou těžké vzpomínky,“ který zapůjčí Muzeum romské kultury v Brně. „V jednání je i zapůjčení expozic. Jednou z nich budou např. prezentační panely mapující činnost našeho muzea,“ uvedla Lucie Kořínková z Muzea romské kultury. Aby festival uspokojil všechny smysly, nebude chybět ani nabídka romských jídel. Proč si tedy nepěstřit chmurné podzimní dny návštěvou právě tohoto festivalu?

Svět očima obětí nedobrovolné sterilizace

17. srpna měla v Muzeu romské kultury premiéru neobvyklá výstava fotografií. Autorkami devatenácti snímků jsou členky Spolku žen poškozených sterilizací při o. s. Vzájemné soužití. Amatérské snímky pořízené jednorázovými aparáty jsou více než uměním, jsou sociálním poselstvím a co především, dávají anonymním obětem konkrétní tvář.

„Tyto fotosondy skýtají pro návštěvníky výstavy jedinečnou možnost nahlédnout do soukromí žen, které část společnosti odsuzuje za jejich neschopnost mít děti a část je podezřívá z úmyslu získat finanční odškodnění,“ sdělila Lucie Fremlová z lidskoprávního týmu při o. s. Vzájemné soužití.

Foto: Muzeum romské kultury v Brně

Podle Fremlové výstava v neposlední řadě poukazuje na přetrvávající neochotu českých politiků a institucí formálně uznat, že sterilizace, k nimž docházelo před i po roce 1990, byly protiprávní, a současně neochotu podniknout opatření, která by zajistila spravedlnost pro všechny oběti nedobrovolné, protiprávní sterilizace. V uplynulých dnech Výbor OSN pro odstranění všech forem diskriminace žen vyzval vládu ČR k okamžitému ukončení protiprávních sterilizací, ke změně právní úpravy a k odškodnění obětí této praxe. Výstava je v prostorách muzea k vidění do 30. září.

Právě vychází nová kniha Vlada Oláha

Amaro drom pal o Uduť – Naše cesta za Světlem. Tak zní titul čtvrté sbírky poezie Vlada Oláha, prvního romského básníka, který byl v roce 2006 přijat do obce spisovatelů České republiky.

Ani tato kniha se tematicky nevymyká třem předchozím. Je prodchnuta autorem vztahem k Bohu, svá slova však kromě něj směřuje i k Romům. Skrze básně je vyzývá k emancipaci, vzdělání a k víře v Boha. Sbírkou svými kresbami výtvarně doprovodil Václav Lamr. Texty jsou uvedeny v romském originále s překladem do češtiny. Oláha je třeba ocenit už pro jeho tvorbu v rodném jazyce. „Padne-li na mě smutek, anebo když mě život tlačí k zemi, začnu psát o lidech z osady. A proto také píšu romsky. To, o čem píšu, se vlastně ani jinak než romsky vyjádřit nedá – alespoň já bych to neuměl,“ svěruje se autor v úvodu knihy.

Prezentace sbírky se bude konat 25. září od 17 hodin v Centru sociálních služeb v Praze-Řepy. Součástí bude výstava fotografií s názvem Romové a víra.

Minikurs romštiny

Text: Jarmila Balážová / Ilustrace: Jiří Miňovský

Překlad: Rena Horvátová

1.

Julka: Doufám, že se ti ve škole bude líbit!

Rudy: První den je nejdůležitější. Jsi náš prvňáček!

E Julka: Pařav, hoj pes tuke andre škola pačinela!

O Rudis: Peršo dřives hin majbareder. Sal imar amaro školakos!

2.

Dcerka: Mně bude asi smutno, mami.

Julka: Pavlinko, bude tam pani učitelka, děti a já si pro tebe pak přijdu!

E čhajori: Darav, hoj mange ela phares, mamo.

E Julka: Pavlin, ela odoj e sikhľadř, čhavore u me vař tuke avava!

3.

Dcerka: Mami, tati, bylo to super. Pani učitelka je móoc hodná! A děti jsou mi kamarádi!

E čhajori: Mamo, dado, sas odoj but šukares. Amari sikhľadř hiňi bari lachi! O čhavore hine mire amala.

2-3

O ačhibena
Kisitinda o Zdeněk Ryšavý

O vīboris OSN vaš oda, te pes našol andre savore formi le džuvl'ijengeri diskriminacija (CEDAW), phenda amare rajaripneske (vláda), te maj preačhon le nalegalne sterilizacijenca. Avre lavenca ašarda la Čechiko republika vaš oda, hoj džal mujal le džuvl'ijengeri diskriminacija andre ČR.

O romano pravoslavno rašaj o Dudáš sogal'inelas andro Hodonín u Kunštátu sar odoj phenenas – cikánský tábor, e omša vaš o murdarde manuša andro romano holokaustos.

Le manušengero jekhetañiben e Romea kerda andre Praha 2 o internetovo the sikhfaribneskero centrumos.

4

Phučas vaš tumenge
O Tomáš Holub

Mgr. Kateřina Pospíšilová khatar o miñisterstvos vnitra phenel pal o phučibena, sar roden neve džene avka sar varekana. Sar kerde o institut asistentů Policie ČR la špecializacijaha pro cikne nacija, ta akorestar imar džanen buter.

5

Phučas vaš tumenge
O Martin Grinvalský

Andre Dunajsko Streda pre Slovensko has avri učardo o monumentos vaš o čore mule manuša andro romano holokaustos. Anas tumenge charno vakeriben le iniciatoriha the le realizatoriha, saves vičinen Joszef Ravasz, hino tiš šeralo andro Institut pro romologický výzkum, metodiku a praktické aplikace, na ča pal oda, sar o monumentos kerenas.

6-7

Le čhoneskeri reportaža
E Lenka Nádvořníková

O študenta andal e romistika gejele te dikhel pre vichodno Slovensko, sar odoj dživen o romane famel'iji. O terne študenta khatar o bare fori kada mek na dikhle. Na užarenas, hoj penge odoj o manuša mištes dživen. But le Romendar phiren andre buťi, u ko na kerel, ta o štatos the e obcija leske pomožinel. Dičhol oda avka, hoj o študenta gejele andre obcija lačhe dživipneskere štandardtoha.

8-9

O komentimen ačhibena, e anketa, e internetovo diskuzija
*O Vojtěch Lalík:
Peršo brinkišagos*

O romane čhavore džan andre peršo trijeda pre zakladno škola avre šuñibnaha (pociť) sar aver čhavore. Jon došale nane - e čechiko škola pre lende nane sikhad'.

10-12

*E Lenka Nádvořníková:
Manuš šaj kerel, so jov kamel*

O vakeriben la džuvl'ijaha, sava vičinen Elena Gorolová. Has lake bišthejekh berš, sar lake kerde e sterilizacija. Joj oda na kamelas. Akana pes marel vaš o čačipena predal o džuvl'ija, so lenge kada kerde tiš. Paš kada šaj ginen o lekha pal e sterilizacija the pal oda, hoj le džuvl'ijen hin čačipen (pravos) te phenel, keci len avela lengere čhavore.

13

O komentaris
O Vojtěch Lavička

O augustos kamen na ča o školaka, andre kala šukar d'ivesa pro prazdnini the o dovolenki but manušenge nane pre god'í, hoj pro agor andro dujto baro mariben has andre perše d'ivesa andro čhon augustos murdarde but romane manuša. Trin ezera Roma, so ačhile andro koncentračno taboris Osvjenčinate II. Brzezinkate, has akor murdarde.

14

O hiri khatar e luma

Kisitinda e Lenka Nádvorníková

Andre sofijsko koter Zaharna Fabrika hin so jekhvar bareder kriminalita. Manuša khatar o viboris mujal o romano demavipen (násili), savo andre kada koter hin, phenen, hoj o problemi kerel e dujto romaňi generacija, savi pes na del te integrinel. Pre but thana andre Evropa has pietne akti, so na den te bisterel o romano holo-kaustos andro dujto baro mariben.

15 - 17

So hin učhardo

O Tomáš Holub: Sendreiovcí

Pre slovensko televizija Markíza džal bari lachi serialovo show pal e romaňi famel'ija Sendreiovcí. O Tomáš Holub delas duma le aglune akterenca khatar aja show.

18

O Športos

E Růžena Godlová:

Te markerel man hin adre rat

Bištheochto beršengero o Josef Balog le Pardubicendar bavinel o fotbalis imar ochto beršendar. Adadžives sar profesionalis vaš o Živánice. Andre fotbalovo 1. A trijeda phenen, hoj hino but lacho maškarutno utočnikos. Avka sar o aver fotbalisti, bi kamelas tiš te džal andre aver štatos pro angažma. Nekhfeder andre Francija, bo but kamel o Olympic Lyon, savo odoj bavinel. Ko džanel, či odoj na kamel tiš vašoda, hoj pro Čechi dikhel o rasismos mujal o Roma.

19

Amare jakhenca

O Tomáš Bystrý:

„Libová kérka, na?“

Andre rubrika vaš o terne akana randas pal o „kérki“. Džanena, so upre phenen o školaka the o studenti pre pražske školi. So palal phenen o Michal Kepka, savo andro saloni, kaj keren e tétovaža, phirel, the e dermatoložka e MuDr. Dana Kono-pásková.

20

Džas pal o romano vod'í

E Růžena Godlová:

Kalo andelos

Andre adadživeskoro drom pal o romano vod'í tumenge e Růžena Godlová phenela pal lakero phral. Vičinen les Dezider the bašavelas andre banda Black Angels, savi imar na bašavel. Manuš, savo lelas love vaš o modelingos the kerdas o fotki predal o modno katalogos vaš o Levi's, adadžives kerel andre tiskarňa the bararel peskere čhavores the sajinel la nasvaľa romňa. Na našavel o optimizmos, the mek kamel vareso nevo te kerel.

21

E hudebno recenzija

O Vladimír Vlasák:

Le Kalenge džal o bašaviben mištes

Džal lenge igen mištes. O manuša le Kale prindžaren pal e Věra Bílá. Sar lendar geji'a het, ta na preačhile te bašavel, afe so kerde: bašade peskeri platňa. O recenzentos phenel, hoj lengere hangi hin sar o Beatles; pro albumos savo pes vičinel ča Kale, hin the e giji' ala hirošňa angličko bandatar, Because. Angluno hangos del o Dezider Lúčka, instrumentalno bašaviben džal avri le ritmicke the melodické gitarendar, the avre inštrumentendar.

22

E historija – Romane ašunde manuša

O Petr Lhotka:

Sar lenas palal le Romen andre Rumunsko (1940-1945)

E Rumunsko, štatos, kaj hin nekhbareder romaňi komunita andre Evropa, na has andro dujto baro mariben pre nisavi sera, afe i'ikerelas paš o Němci. Vaš oda avka sar o nacisticke Němci lelas o štatos palal le manušen vaš lengeri rasa. Pre vichodno koter andre Rumunsko has murdarde but Činde manuša. Mujal o Roma na džanas avka zorales, bo but Roma has andre armada. Avka sar the pre Slovensko džalas pal o i'ila, kaj has randlo, hoj o Roma našti džan andre veresave gava, abo kotera. Nekhbareder bibacht has kerđi le Romenge, save phirenas le verdanenca. Has deportimen andre Transnistrija.

23

O Ctibor Nečas:

E romaňi historija andro datum

O datum 1618-1740 (dujto koter)

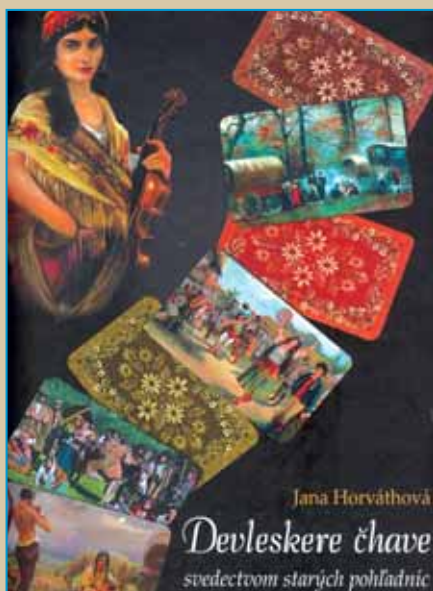
Andre oka numeris našti randl'am pal calo era, ta adad'ives anas o dujto koter pal aja na lachi era, andre savi has tiš kerdo peršo vitvarno obrazis la romaňa famel'ijatar.

24 - 25

O kulturne skľenčini

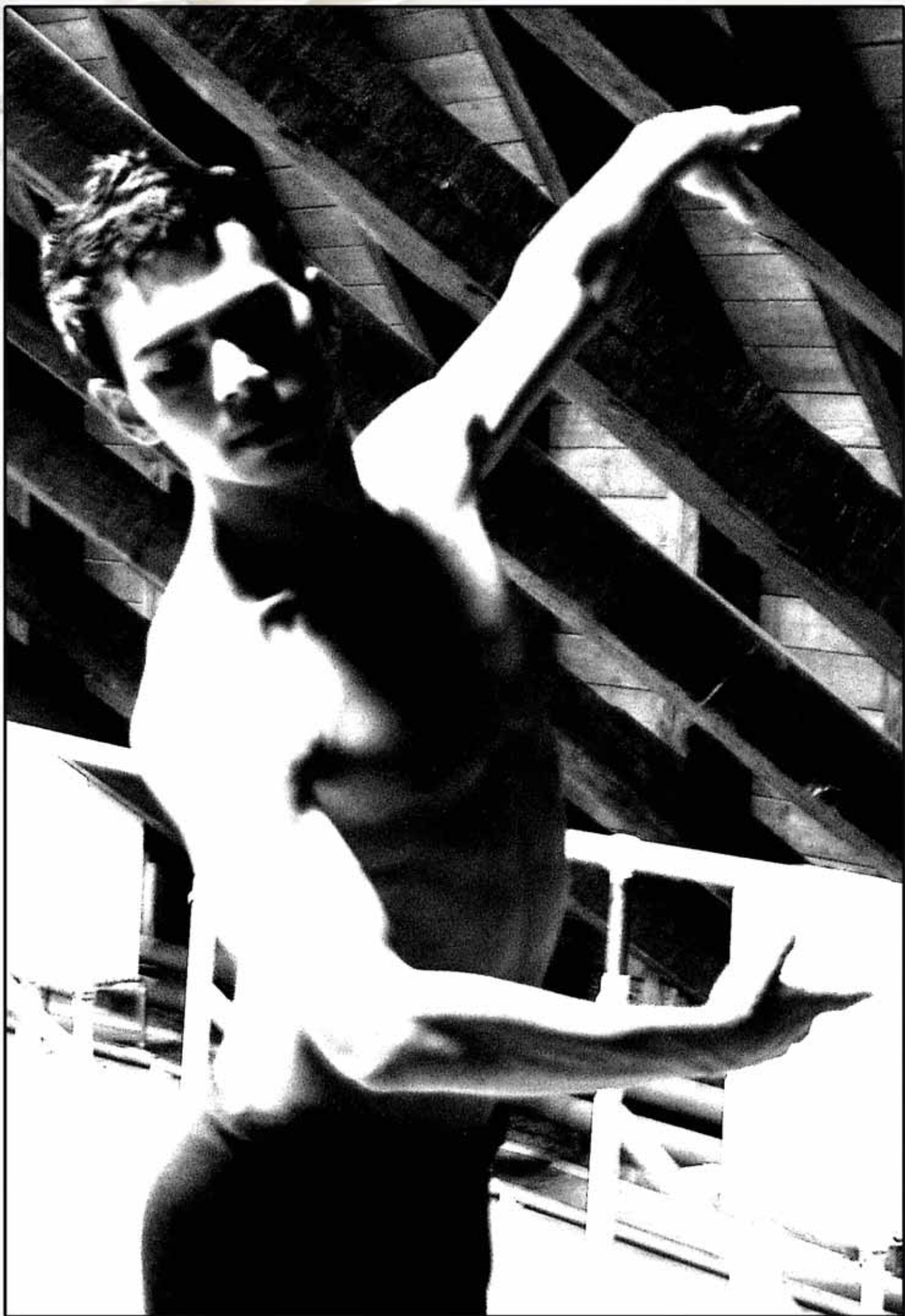
Kisitind'a e Radka Steklá

Ko na kamela te dikhel e vistavka le fotografiencia, so kerde o džuvľija khatar o sgej'ipen Manušňa savenge kerde nalegalno sterilizacija (Ženy poškozené sterilizací) andro Muzeum romské kultury Bernate, ta šaj džal pre nevo u dží adad'ives nekhbareder romano festivalis andre ČR o Wings of Gypsy. Džala andro oktobris Plzňate. Ko na kamel pal e kultura te phirel upre tele, ta šaj genel e nevi poezija le Vlado Oláhostar – Amaro drom pal o uduť.

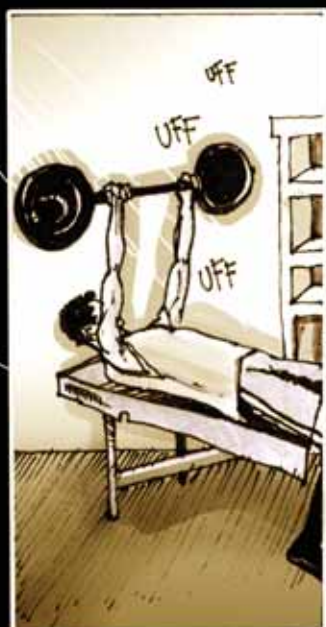
TIRÁŽ:

 Ročník: IV Číslo: 9/2006 Vychází: 22. 9. 2006 Cena: 20 Kč Předplatné: 18 Kč	Vydavatel: ROME A, o. s. Nad Primaskou 38, 100 00, Praha 10 Vychází za podpory Ministerstva kultury ČR IČO: 266 13 573	Adresa redakce: ROME A o. s., Žitná 49, 110 00, Praha 1 tel./fax: 257 329 667, 257 322 987 e-mail: romea@romea.cz internetová adresa: www.romea.cz	Šéfredaktor: Jarmila Balážová / Sekretariát: Rana Horvátová / Internetové vydání: Zdeněk Ryšavý / Fotograf: Pavel Kubeš / Grafická úprava: Jiří Miňovský Romské překlady: Eva Danišová / Inzerce: Zdeněk Ryšavý / Předplatné: Rana Horvátová / Redakční rada: Robert Bledý, Eva Danišová, Eva Davidová, Vladimír Červeňák, Jan Rác. Osvit a tisk: Studio WINTER, s. r. o., Rozšiřuje: Dub s. r. o., Periodicita magazínu: měsíčník Registrační číslo MK ČR: E 14163
---	--	---	--

Zdeněk Horváth, člen baletu Národního divadla v Praze, listopad 2005

© Marie Benešová

POSTAL JSEM
DNESKA NABIDKU
PRACOVAT U POLICIE
VÍŠ?

CO TOMLI
ŘIKÁŠ ??

JASNĚ!! PROČ BY
ROMOVÉ A TŘEBA I VIETNAMCI
NEMOHLI CHRÁNIT NAŠE
OBCANY, ŽE JO??

